

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Fakulta veřejných politik v Opavě

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Opava 2022

Nikol Klimšová

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Fakulta veřejných politik v Opavě

Ústav veřejné správy a sociální politiky

Nikol Klimšová

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Veřejná správa a sociální politika

Migrace a migranti v ČR

Migration and migrants in the Czech republic

bakalářská práce

Opava 2022

doc. PhDr. Anna Václavíková, CSc.

vedoucí BP

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je zjistit od pracovních migrantů v Moravskoslezském kraji hlavní důvod, proč si zvolili Českou republiku za svůj cílový stát. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy týkající se migrace, příčiny migrace v historii a v současnosti, statistiky cizinců, ekonomické a sociální následky migrace pro společnost a cizinecké právo. Cizinecké právo zahrnuje zaměstnávání, vzdělávání, sociální zabezpečení, zdravotní péči, integraci cizinců a nabývání státního občanství. V praktické části je popsáno, jak cizinci v ČR získávají práci, ve kterých odvětvích nejčastěji pracují, s čím mají před nástupem do zaměstnání problémy a také, zda chtějí v České republice zůstat na trvalo. V závěru práce je vyhodnocen výzkum použitím jednorozměrné a dvourozměrné analýzy dat.

Klíčová slova

Migrace, cizinec, zaměstnání, integrace, Česká republika

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to find out from migrant workers in the Moravian-Silesian Region the main reason why they chose the Czech Republic as their target state. The theoretical part explains the basic concepts related to migration, the causes of migration in the history and present, statistics of foreigners, economic and social consequences of migration for society and alien law. Alien law includes employment, education, social security, health care, integration of foreigners and acquisition of citizenship. In the practical part it is described how foreigners in the Czech Republic, they get jobs in which sectors they most often work, what they have before joining to work problems and also whether they want to stay in the Czech Republic permanently. At the end of the thesis, research is evaluated using one-dimensional and two-dimensional data analysis.

Keywords

Migration, foreigner, employment, integration, Czech republic

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2021/2022

Zadávací ústav:	Ústav veřejné správy a sociální politiky
Studentka:	Nikol Klimšová
UČO:	53057
Program:	Sociální politika a sociální práce
Obor:	Veřejná správa a sociální politika
Téma práce:	Migrace a migranti v ČR
Téma práce anglicky:	Migration and migrants in the Czech Republic
Zadání:	<p>V bakalářské práci se budu zabývat migrací a migranty v České republice. V teoretické části vysvětlím pojmy migrace, imigrace, azyl a související pojmy. Popíšu hlavní příčiny migrace v historii i hlavní příčiny migrace v současnosti. Shrnu negativní i pozitivní důsledky migrace pro naši společnost. Popíšu legální a nelegální migraci a postavení uprchlíků v České republice. Dále se budu zabývat sociální integrací cizinců, jak se začleňují do naší společnosti a jaký je jejich sociální status. Popíšu také národnostní složení migrantů a cizinců u nás. Cílem praktické části bude zjistit důvody pro volbu ČR jako cílového státu. Jaká je motivace a očekávání cizinců u nás, a proč zde zůstali. Metodou kvantitativního výzkumu formou dotazníku zjistím od cizinců u nás informace, které zpracuji tak, abych dosáhla cíle své práce.</p>
Literatura:	<p>COLLIER, Paul. Exodus: jak migrace mění náš svět. Přeložil Blanka BOBOKOVÁ, přeložil Vincent RICHARDS. Praha: Libri, 2017. ISBN 978-80-7277-557-6.</p> <p>DRBOHLAV, Dušan, ed. Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace - remittance - (rozvoj). Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7.</p> <p>FREIDINGEROVÁ, Tereza. Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy Praha, 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-174-9.</p> <p>FRIEDL, Jiří. Domů, a za svobodou: role Československa v migracích obyvatel Polska v letech 1945-1948. Praha: Academia, 2020. 1938-1953. ISBN 978-80-7286-353-2.</p> <p>GRULICH, Josef. Migrace městského a vesnického obyvatelstva: farnost České Budějovice 1750-1824. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2013. Monographia historica. ISBN 978-80-7394-374-5.</p> <p>KOLDINSKÁ, Kristina, Harald Christian SCHEU a Martin ŠTEFKO, ed. Sociální integrace cizinců. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 978-80-87284-60-5.</p> <p>KOLENOVSKÁ, Daniela a Michal PLAVEC. Běloruská emigrace v meziválečném Československu: studie a dokumenty : sociopolitický aspekt. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-2463-781-5.</p>

MURRAY, Douglas. The strange death of Europe: immigration, identity, Islam. London: Bloomsbury, 2017. ISBN 978-1-4729-5485-5.

PALÁT, Milan. Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-228-0.

TOPINKA, Daniel, ed. Muslimové v Česku: etablování muslimů a islámu na veřejnosti. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-115-5.

UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. Migrace: historie a současnost. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-9059-429-6.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Anna Václavíková, CSc.

Datum zadání práce: 21. 6. 2021

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.
vedoucí ústavu

Čestné prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně, veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Prohlašuji, že elektronická verze práce je shodná s verzí tištěnou. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Ústřední knihovně Slezské univerzity v Opavě.

.....

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí práce doc. PhDr. Anně Václavíkové, CSc. za ochotu, cenné rady, připomínky a profesionální přístup při psaní mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	9
1 MIGRACE A SPOLEČNOST	11
1.1 Typologie migrace a související pojmy	11
1.2 Migrace v historii a v současnosti	15
1.2.1 Situace po roce 1989	17
1.2.2 Statistiky cizinců v ČR	23
2 DŮSLEDKY MIGRACE PRO SPOLEČNOST	27
2.1 Ekonomické a sociální následky	27
3 CIZINECKÉ PRÁVO	30
3.1 Zaměstnávání cizinců	30
3.2 Vzdělávání, sociální zabezpečení a zdravotní péče	35
3.2.1 Aktuální problémy	37
3.3 Nabývání státního občanství	38
3.4 Integrace cizinců	38
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	41
4.1 Úvod do výzkumu	41
4.2 Výzkumné metody a techniky	42
4.3 Výzkumné otázky a hypotézy	42
4.4 Operacionalizace	43
4.4.1 Předvýzkum	44
4.5 Analýza výsledku výzkumného šetření	44
4.5.1 Výsledky jednorozměrné analýzy	45
4.6 Vyhotovení dvourozměrné analýzy	51
4.6.1 Shrnutí	54
ZÁVĚR	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	64
SEZNAM ZKRATEK	66
SEZNAM PŘÍLOH	67

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá migrací a migranty v České republice a zaměřuje se na ekonomickou migraci. Migrace je v současnosti stále aktuálnějším tématem a již od historie formovala dnešní území České republiky. V dnešní době je migrace zcela běžným jevem po celém světě, neboť infrastruktura spolu s dopravními prostředky se neustále zdokonaluje a rozvíjí, což lidem značně usnadňuje vnitrostátní, ale také mezinárodní migraci. Česká republika se v posledních letech stává centrem multikulturního prostředí a dle Českého statistického úřadu patří mezi nejpočetnější skupiny cizinců Ukrajinci, Slováci a Vietnamci. Celkově je práce rozdělena do dvou částí – teoretické a výzkumné.

Teoretická část se dělí na tři kapitoly. První kapitola objasňuje termín migrace, související pojmy, typologii migrace a faktory, které ovlivňují migraci. Zabývá se příčinami migrace v historii až po současnost, se zaměřením na migraci po roce 1989, kdy byly zrušeny podmínky pro vízovou povinnost, což značně migraci po tomto roce ovlivnilo. V kapitole jsou využity statistiky z Českého statistického úřadu, které zobrazují počet cizinců podle typu pobytu a počet cizinců dle demografických událostí. Druhá kapitola se zabývá sociálními a ekonomickými důsledky migrace pro společnost, zejména pro český trh práce a bydlení. Třetí a zároveň poslední kapitola se zabývá cizineckým právem, které zahrnuje zaměstnávání cizinců, což je hlavním tématem této práce a popisuje také vyřizování potřebných dokumentů před nástupem do zaměstnání. Kapitola se dále zaměřuje na vzdělávání cizinců včetně uznávání zahraničního vzdělání a kvalifikace, sociální zabezpečení, zdravotnickou péči a podmínky pro nabývání státního občanství v České republice. V této kapitole je popsán také zásadní problém současnosti, kterým je očkování Ukrajinců po příchodu do ČR z důvodů války na Ukrajině, neboť většina ukrajinských uprchlíků nemá povinné očkování, což může vést ke zhoršení zdravotní situace a šíření nejen Covidu 19, ale také ostatních nemocí. V závěru teoretické části práce je vysvětlen proces integrace migrantů, který je nezbytný pro spolupráci a akceptaci v české společnosti.

Cílem bakalářské práce je zjistit od pracovních migrantů v Moravskoslezském kraji hlavní důvod, proč si zvolili Českou republiku za svůj cílový stát. Moravskoslezský kraj byl zvolen kvůli rozsáhlosti cizinců v ČR. Pro výzkum byli vybráni cizinci z „třetích zemí“. Výzkum je konkretizován na trh práce, včetně zjišťování, jak cizinci u nás získávají práci, ve kterých odvětvích nejčastěji pracují, s čím mají před nástupem do zaměstnání problémy a také, zda chtějí v České republice zůstat na trvalo. Dále zjistit, jaký mají cizinci pohled na českou

společnost, popřípadě zjistit rozdíly mezi životem v České republice a v rodné zemi respondentů. Cizinci z „třetích zemí“ byli vybráni z toho důvodu, že se na území ČR a rovněž na pracovním trhu vyskytují v největší míře. Ve výzkumné části práce jsou popsány výzkumné metody a techniky, technika sběru dat, výzkumný vzorek, hlavní výzkumné otázky včetně stanovených hypotéz a operacionalizace. V praktické části je dále popsána analýza výsledku výzkumného šetření tzn. výsledky jednorozměrné analýzy, vyhotovení dvourozměrné analýzy, ověření stanovených hypotéz a celkové shrnutí výsledků výzkumu. Ve shrnutí výsledků je rovněž odpověď na vedlejší výzkumné otázky, které zní: „Jak cizinci získávají práci?“ a „Jaká je spokojenost migrantů s životem v ČR?“. V závěru práce je odpověď na hlavní výzkumnou otázku, která zní: „Proč si cizinci zvolili ČR za svůj cílový stát?“. Výsledky jednorozměrné analýzy jsou zpracovány do grafů a tabulek, dvourozměrná analýza je zpracována v kontingenčních tabulkách.

V celé části práce je využita odborná literatura, zákony, údaje z Českého statistického úřadu, údaje z Ministerstva vnitra České republiky, údaje z Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky a údaje z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Veškeré statistiky cizinců znázorněny v práci nejsou starší než dva roky.

1 MIGRACE A SPOLEČNOST

V této kapitole jsou definovány základní pojmy spojené s migrací, druhy migrace a typologie migrace. Příčiny migrace lidí v historii až po současnost a faktory ovlivňující migraci. V rámci kapitoly jsou texty rozděleny na podkapitoly a subkapitoly.

1.1 Typologie migrace a související pojmy

„Homo migrans“ existuje stejně dlouho jako „Homo sapiens“, neboť pohyb z místa na místo patří k podmínkám lidského bytí podobně jako zrození, nemoci a smrt.“¹

Slovo migrace je odvozeno z latinského slova *migratio*, což znamená stěhování, respektive přestěhování se. Latinské slovo *migratio* je odvozené od *migro*, *migrare*, což znamená odstěhovat se, vystěhovat se či přesídlit.² Matoušek definuje migraci jako stěhování obyvatel z jednoho regionu či země do jiného regionu či země. Z této definice vyplývá, že se jedná o jev vnitrostátní i mezinárodní.³ Alan Simmons tvrdí, že je migrace vyznačována především třemi dimenzemi: změnou bydlení, změnou zaměstnání a proměnou v sociálních vztazích.⁴

„Problematika studia migrací je interdisciplinární, přičemž největší zastoupení mají reprezentanti sociologie, ekonomie, sociální antropologie, etnologie, sociální geografie, práva, demografie, historie, psychologie, politologie a urbanismu.“⁵

Pohyb osob můžeme chápat pozitivně jako změnu, nebo vynuceně, kdy je rozhodnutí se přestěhovat proti vůli člověka. Studium společenských věd, jehož prvkem je stěhování lidí, můžeme řadě jevů porozumět. Migranty však nenazýváme ty, kteří každý den dojíždí za určitým účelem do zahraničí nebo zemi krátkodobě navštíví.⁶

Migrant je osoba, která v určitém časovém intervalu opustila vymezenou obec a změnila své místo trvalého pobytu. Migrující osoby rozlišujeme na emigranty a imigranty. Emigrantem je osoba, která se vystěhovala ze svého původního bydliště a imigrantem je

¹ BADE, K. J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha, 2005. Utváření Evropy. s. 7.

² GRULICH, J. *Migrace městského a vesnického obyvatelstva: farnost České Budějovice 1750-1824*. České Budějovice, 2013. Monographia historica. s. 9.

³ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha, 2003. s. 109.

⁴ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠTÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 7.

⁵ DRBOHLAV, D. a UHEREK, Z. Reflexe migračních teorií. Geografie. In: *Sborník České geografické společnosti* [online]. Praha, 2007, roč. 112, č. 2, s. 127. [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2007112020125.pdf

⁶ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠTÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 7.

osoba, která se přistěhovala na určité území.⁷ Za migranta je dle definice Organizace spojených národů považována každá osoba, která překročí mezinárodní hranice a zůstává v jiné zemi déle než rok.⁸

Cizinec je člověk, který pochází z jiné země nebo je příslušný k jiné kultuře.⁹ Podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je cizincem osoba, která není občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. Tzn. má jiné než české občanství.¹⁰

Migraci dělíme na **vnitrostátní** a **mezinárodní** podle řádu územních jednotek. Vnitrostátní (vnitřní) migrací se rozumí pohyb uvnitř daného státu. Opakem je migrace mezinárodní (zahraniční), někdy se uvádí termín externí (vnější) migrace, tyto dva pojmy však nemají stejný význam ve všech případech. Vnější migrací rozumíme stěhování lidí za hranice jakékoli vymezené oblasti. Mezinárodní migraci dělíme na imigraci a emigraci, a to z hlediska cílové země původu. Stěhování, které se neřadí do statistiky migrace nazýváme rezidenční mobilita či místní stěhování. Jedná se o stěhování zpravidla v rámci obcí neboli nejnižších administrativních jednotek. Soubor migrujících osob, jež mají totožné místo vystěhování i přistěhování nazýváme migrační proud. Proudů mezi kraji neboli územními jednotkami vyššího řádu, které jsou početnější, nazýváme hlavní migrační proudy. Zpětná migrace znamená přestěhovat se zpět do svého původního místa pobytu nebo do některého z předchozích bydlišť. Čistá migrace znázorňuje rozdíl mezi počtem přistěhovaných a počtem vystěhovaných, tento rozdíl se můžeme označit jako saldo migrace.¹¹

Migraci dále dělíme na **dobrovolnou (volnou)** a **nedobrovolnou (vynucenou)**. Dobrovolná migrace závisí na individuálním rozhodnutí člověka z určitých důvodů, je spontánní. Migrace vynucená je opakem migrace dobrovolné, lidé jsou donuceni ke stěhování proti své vůli státní mocí, příkladem je vyhoštění občana nebo celých skupin obyvatelstva ze země.¹²

⁷ GRULICH, J. *Migrace městského a vesnického obyvatelstva: farnost České Budějovice 1750-1824*. České Budějovice, 2013. Monographia historica. s. 49.

⁸ PALÁT, M. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava, 2014. Monografie. s. 10.

⁹ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha, 2003. s. 41.

¹⁰ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ GRULICH, J. *Migrace městského a vesnického obyvatelstva: farnost České Budějovice 1750-1824*. České Budějovice, 2013. Monographia historica. s. 49-50.

¹² Tamtéž, s. 51.

Základní motiv pro odchod je vždy zlepšení situace, ve které se osoba nachází, bez ohledu na to, zda je odchod nucený, nebo dobrovolný.¹³

Faktory ovlivňující migraci nazýváme tzv. „push“ a „pull“ faktory. „Pull“ faktory, které přitahují člověka na jiné místo například z důvodu lepších životních podmínek, lepší ekonomiky či lepších pracovních příležitostí, z důvodu přítomnosti přátel apod. Ve své podstatě jsou tedy „pull“ faktory pozitivními skutečnostmi.¹⁴

„Push“ faktory jsou opakem „pull“ faktorů, tedy negativní skutečnosti, které člověka vypuzují z určitých míst a domovů. Patří zde např. špatné životní prostředí, nedostatek pracovních míst, válečné konflikty, přírodní katastrofy apod.¹⁵

Návrat osob do země jejich původu, který bývá organizovaný administrativou, se nazývá **repatriace**. V případě, že se stěhují celé rodiny používáme obvykle termín **migrace rodin**, pokud např. děti následují své rodiče, nazýváme tuto migraci druhotnou nebo přidruženou. Pokud migrují skupiny nebo rodiny společně, nazýváme tento pohyb skupinová nebo kolektivní migrace.¹⁶

Masová migrace znamená stěhování velkého množství osob. V případě náhlých hromadných migrací, které je vyvoláno přírodní katastrofou nebo jiným nebezpečím, označujeme tento pohyb jako **exodus**. Termín **evakuace** se používá pro označení přemístění osob za účelem záchrany před zemětřesením, povodněmi a jinými událostmi, které ohrožují život těchto obyvatel.¹⁷

Podle Heniga lze migraci typologizovat dle tří kritérií: „*kritérium lokalizace, kritérium příčiny a kritérium časovosti*.“¹⁸

Migraci lze dále dělit dle časového horizontu na **krátkodobou, dlouhodobou, přechodnou** či **kyvadlovou**. Krátkodobou migrací se rozumí pobyt na území daného státu kratší než jeden rok, dlouhodobá migrace má trvání déle než jeden rok. Přechodnou migraci můžeme chápat

¹³ PORSCHE, S. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. České Budějovice, 2019. s. 8. [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Tamtéž, s. 8-9.

¹⁶ GRULICH, J. *Migrace městského a vesnického obyvatelstva: farnost České Budějovice 1750-1824*. České Budějovice, 2013. Monographia historica. s. 51.

¹⁷ Tamtéž s.

¹⁸ PALÁT, M. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava, 2014. Monografie. s. 8.

jako dobu, kdy migrant na území daného státu pobývá na určitou dobu, která je časově omezená a obvykle následně odcestuje do jiné země.¹⁹

Mezinárodní migraci můžeme členit na migraci **legální a nelegální**. Legálním migrantem je osoba, jež splňuje veškeré zákonné podmínky v zemi, ve které se nachází. Nelegálním migrantem je osoba, jež porušuje některou zákonnou podmínku. Ilegálně do země může migrant vstoupit např. bez cestovního dokladu, s padělanými doklady či bez víza. Jeho pobyt se však může stát ilegálním z důvodu vypršení víza, nemá-li prodlouženo povolení k pobytu apod.²⁰

Autor Bade konstatuje, že se již koncem osmdesátých let 20. století kromě „ekonomického uprchlíka“ objevila hrozba „ilegálního migranta“.²¹ Přesné statistiky nelegálních migrantů můžeme pouze odhadovat, avšak neznalost zákona nebo místního prostředí migranty samozřejmě nijak neomlouvá.²²

Mobilita a migrace bývají dle autorů Rolného a Laciny často zaměňovány, přestože se jedná o dva odlišné pojmy. Jak již bylo zmíněno, pojem migrace se uvádí jako pohyb za účelem změny trvalého pobytu, zatímco pojem mobilita zahrnuje veškerý pohyb, který může být dočasný, může mít různý důvod, směr i vzdálenost. Pojem mobilita tedy zahrnuje veškeré formy prostorového pohybu osob. Součástí mobility může být pravidelná dojíždka, vyjíždka nebo cestování.²³

Azyl je právní ochranou uprchlého cizince. Cizinec, který o něj žádá má strach z pronásledování např. z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině apod. Nebo z důvodů uplatňování politických práv a svobod. Azyl je cizinci udělen na dobu neurčitou. Žadatelem o mezinárodní ochranu je osoba, která podala žádost o mezinárodní ochranu na základě zákona o azylu. Žadatelem je do té doby, než je mu mezinárodní nebo doplňková ochrana udělena, ale může být také zamítnuta. Azylantem se rozumí cizinec, kterému byl azyl již přiznán. Doplňková ochrana je také forma mezinárodní ochrany, je udělena cizinci v případě, že by mu hrozilo nebezpečí vážné újmy, pokud by se vrátil do země, jejíž je občanem nebo do země, kde měl poslední trvalé bydliště. A nemůže využít ochrany státu či není ochoten této ochrany využít ve státě, jehož je státním občanem.

¹⁹ PALÁT, M. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava, 2014. Monografie. s. 8.

²⁰ Tamtéž, s. 9.

²¹ BADE, K. J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha, 2005. Utváření Evropy. s. 347.

²² PALÁT, M. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava, 2014. Monografie. s. 10.

²³ Tamtéž, s. 7.

Doplňková ochrana se uděluje na rok a lze ji prodloužit. Osobami s doplňkovou ochranou jsou zejména oběti válečných konfliktů.²⁴

Podmínky pro vstup a pobyt cizince a práva a povinnosti žadatelů o mezinárodní či doplňkovou ochranu upravuje zákon č. 325/1999 Sb. Zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).²⁵

Uprchlík je osoba, která utíká ze země svého původu dobrovolně především z důvodu pronásledování, kdyby v zemi zůstal. **Vyhnanec** je osoba, která musí opustit svou zemi, je k tomu donucena z důvodu příkazu státní moci.²⁶

1.2 Migrace v historii a v současnosti

V historii byla migrace v mnoha případech ovlivněna nepříznivou ekonomickou situací v daném státě. Autorka Porsche soudí, že naše historie byla ovlivněna také válečnými konflikty a ostatními pohnutými událostmi, kvůli nimž se přestěhovala spousta lidí.²⁷

Západní Ukrajina je v důsledku historických událostí, ekonomické situace i zeměpisné blízkosti hlavní zdrojovou oblastí ukrajinské zahraniční migrace. Dvě třetiny všech pracovních přistěhovalců pochází z této oblasti, ve vztahu k EU více než 80 %. Vzhledem k historickému vývoji je důležitým imigračním zdrojem pro Česko Zakarpatská oblast Ukrajiny, jež byla součástí Československa (1919-1939).²⁸

Také migrace polského obyvatelstva se dotkla území bývalého Československa. Polští vojáci v roce 1939 ustupovali do Maďarska přes dříve československou Podkarpatskou Rus. Také Protektorát Čechy a Morava měl vliv na přítomnost polských občanů v českých zemích. Těšínsko tvořilo součást polského státu, zejména tito lidé byli terčem germanizační politiky. Ti, kteří trvali na své národnosti, mohli být zbaveni svého majetku nebo byly jejich rodiny vysídleny. Na české území se dostalo také mnoho válečných zajatců a vznikaly zde koncentrační tábory, polští zajatci museli pracovat ve ztížených podmínkách. Velká část Poláků se chtěla vrátit domů, někteří se chtěli dostat k polské armádě v zahraničí, neboť řada

²⁴ SIMI. *Metodika multikulturní výchovy* [online]. Praha, 2018. s. 66. [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: https://www.migrace.com/docs/180807_metodika-multikulturni-vychovy.pdf

²⁵ Zákon č. 325/1999 Sb. Zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).

²⁶ GRULICH, J. *Migrace městského a vesnického obyvatelstva: farnost České Budějovice 1750-1824*. České Budějovice, 2013. Monographia historica. s. 51.

²⁷ PORSCHE, S. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. České Budějovice, 2019. s. 5. [cit. 2022-01-11]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

²⁸ DRBOHLAV, D., ed. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remittance - (rozvoj)*. Praha, 2015, s. 61.

táborů byla ve Slezsku a polské diplomatické zastoupení působilo v Budapešti, zajatci utíkali právě přes české a slovenské území.²⁹

Mezi lety 1949-1989 došlo na území ČR k odsunu Němců. Po 2. světové válce začali území po Němcích osídlovat tzv. krajané, jinak řečeno reemigranti. Krajané přicházeli z Ukrajiny čili bývalého Sovětského svazu, Rumunska či Bulharska. Kromě krajanů také migrovali lidé ze Slovenska nebo lidé z českého vnitrozemí do pohraničí. V dobách komunismu na naše území přicházeli lidé z různých zemí za účelem práce, vzdělání či trvalého pobytu. Jednalo se zejména o Řeky, Albánce, obyvatele dalších balkánských zemí, Afričany, obyvatele Blízkého, Středního i Dálného východu, Američany a obyvatele již zmíněného Sovětského svazu. Nesmíme však zapomenout na Vietnamce, kteří dodnes patří mezi nejpočetnější skupinu cizinců žijící na našem území.³⁰

„Migrace po pádu železné opony často právě na tyto migrační pohyby z minulosti přímo navazovala a navazuje dodnes, jen se změnila pravidla, podmínky a narostly počty nově příchozích.“³¹

České země a Slovensko můžeme označit spíše za země emigrační. Největší přísun imigrantů nastal ve 13., 14., a poté v 16. a 17. století s příchodem německy mluvícího obyvatelstva do pohraničí a větších měst. Ti byli však vysídleni a po letech 1948 a 1968 došlo ke změnám, mnoho obyvatel z českých zemí odešlo. Emigrace po 2. světové válce měla zejména politický a ekonomický motiv. Zdroje Vysokého komisaře pro uprchlíky OSN uvádějí odhad zhruba 250 000 československých emigrantů mezi lety 1948-1989.

„Když pásy tanků převálcovaly v rámci „bratrské pomoci“ zemí Varšavské smlouvy „Pražské jaro“, uprchlo v letech 1968/69 do západní Evropy asi 170 000 Čechů a Slováků.“³²

Do roku 1989 se trvalá imigrace stávala spíše nahodile, především z důvodu sňatku s československým občanem či občankou, jednalo se zejména o reemigranty. Imigrace do Československa do roku 1989 byla spíše řízená.³³

²⁹ FRIEDL, J. *Domů, a za svobodou: role Československa v migracích obyvatel Polska v letech 1945-1948*. Praha, 2020. s. 61-65.

³⁰ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠTÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 67.

³¹ Tamtéž

³² BADE, K. J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha, 2005. Utváření Evropy. s. 344.

³³ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠTÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 67-68.

Hlavní příčinou dobrovolného odchodu byl útek od komunistického režimu a sovětské okupace. Lidé odcházeli za účelem najít uplatnění, kterého nemohli dosáhnout v socialistickém zřízení. Mezi další důvody můžeme zařadit rodinné záležitosti, kdy lidé odcházeli za příbuznými do zahraničí nebo také za účelem sňatku s cizincem apod.³⁴

Podle pramenů tvořili největší skupinu českých reemigrantů (krajanů) tzv. Volyňští Češi a jejich rodinní příslušníci jiných národností (Ukrajinci, Poláci, Rusové). Těchto reemigrantů v roce 1947 bylo 33 077. Do druhé největší skupiny řadíme Čechy a Slováky z Rumunska. Dále můžeme zmínit Čechy a Slováky z Rakouska a v počtech tisíců Čechy a Slováky z Německa, Jugoslávie či Bulharska. Na Slovensku nebyly volné kapacity, proto Maďaři emigrovali do českých zemí. Problém ale byl v jazykové bariéře, Maďaři se zde neuměli začlenit a často hovořili pouze maďarsky. V letech 1946 až 1950 se do Československa vrátilo přibližně 200 000 lidí. V českém pohraničí byl nedostatek pracovníků a Slovensko silně poznamenala válka. To způsobilo nárůst imigrantů do českých zemí. Přijížděli zde Slováci, slovenští Romové a Rusíni. V okresech Sokolov, Most či Český Krumlov se Romové začali izolovat od společnosti a vznikaly mezi nimi konflikty.³⁵

V 50. letech Československo přijalo imigranty z jiných původů z jižní Evropy. Jednalo se zejména o 12 000 uprchlíků z Řecka. V menší míře také lidé ze Španělska či z Itálie.³⁶ Po podepsání dohody se severním Vietnamem se u nás začali objevovat vietnamští imigranti. Vietnamci patří mezi nejpočetnější skupiny cizinců v České republice, jinak tomu nebylo ani za doby ČSSR. V roce 1981 zaznamenáváme v Československu 30 000-35 000 Vietnamců, většina z nich byli dělníci.³⁷

1.2.1 Situace po roce 1989

Po roce 1989 došlo v určitých zemích Evropy a světa k postupnému osvobození lidí od vízové povinnosti. Přicestovat do Československa a Česka nebylo již takovou překážkou, proto začala samovolná migrace převyšovat nad migrací řízenou. Zejména u ekonomických migrantů tyto pokusy spíše selhaly. Od 90. byla navíc možnost prodloužit si pobyt nebo

³⁴ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠŤÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 68.

³⁵ Tamtéž, s. 68-69.

³⁶ Tamtéž, s. 69.

³⁷ LEONTIYEV, Y. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)* [online]. Praha, 2006. s. 48. [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

změnit jeho účel přímo na daném území. Imigranti zde pobývali ve většině případů trvale než dočasně.³⁸ Autoři Baršová a Barša dělí migrační politiku po roce 1989 na tři období:

První období (1990-1995) bylo ve znamení *laissez faire*, tento přístup umožňoval téměř všem vstoupit na území a také umožňoval, aby si zde každý dělal, co chtěl. Zákon o pobytu cizinců z roku 1992, usiloval spíše o sledování a evidenci migrace s možností policejního zásahu proti nelegálním migrantům a těm, kteří odmítali respektovat zákonné požadavky.³⁹

Druhé období (1996-1999) bylo charakteristické zpřísnováním cizineckých předpisů, včetně praxe. Tento obrat podmínily nové domácí podmínky, kterými byly např. nezaměstnanost, dopady nelegální migrace, ale také snaha přistoupit k Evropské unii a vyhovět požadavkům.⁴⁰

Třetí období (1999 do současnosti) lze rozdělit na tři trendy. Prvním je výraznější konceptualizace jednotlivých problémů migrační politiky státní mocí. Druhým je prioritní přijímání úprav, které byly vynucené transpozicí práva EU, a které se děly bez ohledu na směřování a souvislosti migračních a přistěhovaleckých politik. Třetím trendem je snaha o komplexní, koncepční a co nejvíce samostatný přístup k této problematice.⁴¹

Jak již bylo zmíněno, v letech 1968 až 1989 odešlo z Československa přibližně 300 000 obyvatel. Uherek a kol. popisuje období po roce 1989 jako „*období, které nastalo s totální změnou poměrů, s otevřením hranic a rozvojem ekonomicky otevřené a liberálně-demokratické společnosti.*“⁴²

Lidé z území bývalého Sovětského svazu odcházeli také z důvodu ekologických katastrof, kterými byl například výbuch jaderného reaktoru v Černobylu nebo vysychání Aralského moře nacházející se ve Střední Asii. Po roce 1989 opustilo území přibližně 700 000 osob.⁴³

Dle Koldinské a kol. jsou v mnoha případech v současné době důvody k odchodu obyvatel ze svých rodných zemí ve většině případů dramatičtější než z dob bývalého Československa. I v dnešní době totiž patří mezi hlavní důvody k odchodu válka, chudoba nebo humanitární katastrofa.⁴⁴

³⁸ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠTÁDALOVÁ, Š., a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 72.

³⁹ BARŠOVÁ, A. a BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno, 2005. s. 221-222.

⁴⁰ Tamtéž, s. 223.

⁴¹ Tamtéž, s. 224.

⁴² UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠTÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 71.

⁴³ BADE, K. J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha, 2005. Utváření Evropy. s. 420.

⁴⁴ KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. CH. a ŠTEFKO, M., ed. *Sociální integrace cizinců*. Praha, 2016. s. 12.

Počet přistěhovalců v České republice neustále stoupá. Migraci lidí při otevřených hranicích nelze usměrnit. Jednou z možností je znovu uzavřít hranice, což by mohlo do jisté míry fungovat. Zdi a dráty podle Uherka a kol: „*a) pohyb spíše jen zpomalí a nasměrují jinam, b) fungují oboustranně – tj. neomezují pohyb pouze migrantů, nýbrž i (a hlavně) starousedlíků.*“⁴⁵

Pokles naopak zaznamenáváme v letech 2000 a 2008. V roce 2000 po přijetí ČR nového cizineckého zákona z roku 1999, který zpřísnil azylové a imigrační pravidla. V roce 2008 je pokles spojován s ekonomickou krizí.⁴⁶

Po roce 1989 došlo k politickým změnám v Česku i na Ukrajině. Počet Ukrajinců v Česku narůstal. Po vyhlášení nezávislosti v roce 1991 přešla Ukrajina na tržní ekonomiku a podobně jako v ostatních postsocialistických zemích to mělo za následek pokles ekonomické výkonnosti. Tento propad byl podnětem pro emigraci. V devadesátých letech došlo také k poklesu ukazatele HDP a nárůstu inflace (10 000 % v roce 1993).⁴⁷

Poté, co se ukrajinská ekonomika zotavila, nastala v letech 2010-2012 ekonomická krize, jež v roce 2014 vyústila v ozbrojený konflikt na území Ukrajiny.⁴⁸

V tomto roce se pokles HDP odhaduje přibližně o 8 %. Po roce 1990 byla Ukrajina ovlivněna nepříznivým demografickým vývojem, mezi lety 1991-2012 byla populační ztráta 6,4 milionů obyvatel. Tato ztráta byla způsobena přirozeným úbytkem obyvatel z více než 90 %. Zhoršily se také úmrtnostní poměry, zejména u mužů je situace je oproti jiným státům v Evropě velice špatná. Úmrtnostní poměry signalizují špatný zdravotní stav obyvatel, respektive celkové socioekonomické podmínky života Ukrajinců.⁴⁹

Navzdory snaze omezit narůstající počty cizinců ze strany státu, byl počátek 21. z hlediska migrace století obdobím rychlého růstu. Podle Uherka a kol. bylo ve zprávě o sociální a ekonomické situaci vydané OECD v roce 2006 uvedeno, že Česká republika byla v letech 1992-2002 ze všech členů zemí s největší akumulací cizinců.⁵⁰ Koldinská a kol. uvádí, že v současnosti většina cizinců žije v Evropě dlouhodobě.⁵¹

⁴⁵ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠŤÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 72.

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ DRBOHLAV, D., ed. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remittance - (rozvoj)*. Praha, 2015. s. 54-56.

⁴⁸ Tamtéž, s. 56.

⁴⁹ Tamtéž, s. 56-58.

⁵⁰ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠŤÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 73.

⁵¹ KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. CH. a ŠTEFKO, M., ed. *Sociální integrace cizinců*. Praha, 2016. s. 12.

Současnost

„Novodobá migrace je charakteristická tím, že se možnost přesunu z místa na místo stala díky rozvoji infrastruktury i komunikačních technologií a snazšímu přístupu k informacím dostupnou výrazně širšímu okruhu lidí, a to takřka ve všech částech světa.“⁵²

Obrázek 1: Top 30 státních příslušností v ČR k 31.12.2021

TOP 30 STP celkové		TOP 30 země EU+		TOP 30 STP 3. země	
Ukrajina	196 875	Slovensko	114 630	Ukrajina	196 875
Slovensko	114 630	Rumunsko	18 806	Vietnam	64 851
Vietnam	64 851	Polsko	17 936	Rusko	45 365
Rusko	45 365	Bulharsko	17 295	Mongolsko	11 016
Rumunsko	18 806	Německo	14 792	Spojené státy	8 701
Polsko	17 936	Maďarsko	9 740	Bělorusko	8 211
Bulharsko	17 295	Velká Británie*	7 875	Kazachstán	8 057
Německo	14 792	Itálie	5 850	Čína	7 890
Mongolsko	11 016	Francie	4 128	Indie	6 951
Maďarsko	9 740	Chorvatsko	3 194	Moldavsko	6 728
Spojené státy	8 701	Rakousko	2 554	Srbsko	6 065
Bělorusko	8 211	Nizozemsko	2 400	Turecko	4 107
Kazachstán	8 057	Španělsko	2 006	Uzbekistán	3 595
Čína	7 890	Řecko	1 897	Filipíny	3 230
Velká Británie	7 875	Švédsko	1 057	Severní Makedonie	2 541
Indie	6 951	Portugalsko	903	Korejská republika	2 500
Moldavsko	6 728	Litva	807	Bosna a Hercegovina	2 319
Srbsko	6 065	Irsko	779	Japonsko	2 042
Itálie	5 850	Belgie	750	Arménie	2 016
Francie	4 128	Lotyšsko	731	Azerbájdžán	1 684
Turecko	4 107	Švýcarsko	598	Gruzie	1 494
Uzbekistán	3 595	Slovensko	552	Sýrie	1 487
Filipíny	3 230	Dánsko	438	Egypt	1 471
Chorvatsko	3 194	Finsko	371	Thajsko	1 452
Rakousko	2 554	Norsko	279	Kosovo	1 447
Severní Makedonie	2 541	Estonsko	272	Izrael	1 392
Korejská republika	2 500	Kypr	191	Tunisko	1 328
Nizozemsko	2 400	Malta	62	Kyrgyzstán	1 272
Bosna a Hercegovina	2 319	Island	46	Brazílie	1 242
Japonsko	2 042	Lucembursko	27	Kanada	1 209

Zdroj: MVCR, 2022 [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace.aspx>

Podle Ministerstva vnitra České republiky patří v současné době mezi tři nejpočetnější skupiny cizinců Ukrajinci (196 875), Slováci (114 630) a Vietnamci (64 851).⁵³

Ukrajinci

„Vedle makroekonomických ukazatelů nepříznivý stav ukrajinské ekonomiky ilustruje situace na trhu práce, která je i přes nízké údaje o nezaměstnanosti poměrně komplikovaná kvůli takovým jevům, jako jsou nízké mzdy a problémy s jejich vyplácením či slabá sociální ochrana práce.“⁵⁴

⁵² PORSCHE, S. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. České Budějovice, 2019. s. 6. [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

⁵³ MVCR, 2022 [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/ctvrtletni-zprava-o-migraci-za-3-ctvrtleti-2021.aspx>

⁵⁴ DRBOHLAV, D., ed. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remittance - (rozvoj)*. Praha, 2015. s. 63.

Migrační bilance se odvíjí od ekonomické, demografické a politické situace státu. Česká republika je součástí EU a také Schengenského prostoru, všem cizincům je v rámci těchto územních jednotek otevřená, čímž je z ekonomického hlediska pro imigranty třetích zemí atraktivní.⁵⁵

Jak již bylo zmíněno, po roce 1989 k politickým změnám v obou zemích a počet Ukrajinců v Česku narůstal. Výjimkou bylo krátké období po roce 2000, kdy byla pro Ukrajinu zavedena vízová povinnost, ale zájem Ukrajinců o práci v České republice se tím nesnížil. V roce 2008 zde bylo oficiálně registrováno 132 tisíc Ukrajinců, mírný pokles zaznamenáváme v důsledku ekonomické krize. Zpočátku zde přijížděli krátkodobě a pracovali zejména ve stavebnictví. Později začal narůstat počet ukrajinských občanů s trvalým pobytem, podíl těchto občanů představoval podle ČSÚ v roce 2012 více než 50 % oficiálně registrovaných pobytů. S tím souviselo také větší zastoupení rodin, partnerských dvojic a žen. Ženy pracují především v maloobchodech, zdravotnictví nebo v domácnostech jako pomocnice.⁵⁶

Jak již bylo zmíněno, v roce 1991 po vyhlášení nezávislosti přešla Ukrajina na tržní ekonomiku a rovněž jako v ostatních postsocialistických zemích to mělo za následek pokles ekonomické výkonnosti. Tento propad byl podnětem pro emigraci. V devadesátých letech došlo také k poklesu ukazatele HDP a nárůstu inflace. Vlnu ekonomické migrace v devadesátých letech, jež trvá do současnosti, způsobil hospodářský vývoj a politická situace. Ukrajinci jsou v zahraničí zaměstnáváni především v nízko kvalifikovaných profesích. Ale dle Uherka a kol. se Ukrajinci zaměstnávají také v odborných profesích, kterými mohou být kulturní či vzdělávací instituce, nebo jako podnikatelé.⁵⁷ V Česku a Rusku pracují Ukrajinci především ve stavebnictví, v Polsku a Španělsku především v zemědělství a v Itálii v domácnostech. Počty ukrajinských migrantů během roku kolísají z důvodu sezónních prací. Sezónní práce jsou pro Ukrajince typické. Ukrajinci směřují nejvíce do Polska, Česka a dalších jihoevropských zemí, zejména do Itálie, Španělska a Portugalska.⁵⁸

⁵⁵ DRBOHLAV, D., ed. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remittance - (rozvoj)*. Praha, 2015. s. 53.

⁵⁶ Tamtéž, s. 54.

⁵⁷ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠŤÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 82.

⁵⁸ DRBOHLAV, D., ed. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remittance - (rozvoj)*. Praha, 2015. s. 56-60.

Slováci

Po rozdělení československého státu do dvou státních útvarů 1. ledna 1993, měla vliv na slovenskou menšinu v Česku politická situace, jelikož bylo nutné řešit legislativní postavení této národnostní menšiny. Mezi Českou a Slovenskou republikou byla dne 29. 10. 1992 uzavřena smlouva, která umožňovala vzájemné zaměstnávání občanů. S historicko-politickým vývojem migrace souvisí rozptýlení Slováků po celém území České republiky. Nejvíce Slováků žije v Praze, Brně a v Ostravě. Po rozdělení Československa mohli slovenští občané, kteří trvale žili na území ČR požádat o české občanství podle tehdejšího zákona č. 40/1993 Sb. Tento zákon neumožňoval dvojí občanství. Legislativní úpravy zrcadlily postavení Slováků, přechod hranic byl možný pouze s občanským průkazem a byly upraveny podmínky pro povolení k pobytu a práci. Profesní a vzdělanostní úroveň Slováků se postupem času změnila, zatímco v poválečném období byli slovenští migranti především nekvalifikovaní dělníci, v současné době převládá slovenská migrace kvalifikovanou sílou a inteligencí.⁵⁹

Vietnamci

Důvody, proč k nám Vietnamci přicházeli se v průběhu let změnila, zpočátku se jednalo o pracovní či studijní pobyty. Jak již bylo zmíněno, migranti zde přijížděli po podepsání dohody mezi zeměmi.

Do roku 1989 byla tato imigrace organizované povahy a podléhala mezivládním dohodám mezi oběma zeměmi. Od 90. let k nám Vietnamci přijížděli převážně za účelem sloučení rodiny a v některých případech došlo i k návratové migraci jedinců, kteří zde již pobývali. V dnešní době Vietnamci rovněž přichází za účelem sloučení rodiny a dále také za účelem realizace ekonomických aktivit či studia. Přichází také jedinci, kteří jsou sami a nemají zde žádné vazby. V dalším případě můžeme hovořit o novodobé pracovní migraci mezi lety 2000-2008, kdy Vietnamci přijížděli za prací do českých továren jako tzv. agenturní pracovníci.⁶⁰

Autorka Freidingerová konstatuje, že podle Českého statistického úřadu po rozpadu Československa počet Vietnamců vzrostl z 9 000 na 60 000 (rok 2012), tzn. meziročně v průměru o 3 000 osob s maximem mezi lety 1994-1995, kdy přibylo 4 580 osob a mezi

⁵⁹ LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)* [online]. Praha, 2006. s. 15. [cit. 2022-01-27]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

⁶⁰ FREIDINGEROVÁ, T. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha, 2014. s. 80.

lety 2006-2007, kdy přibylo 10 322 osob. Pokles zaznamenáváme mezi lety 1999-2000 a mezi lety 2009-2010. Úbytek vietnamských imigrantů mezi lety 1999-2000 je spojován s přijetím nového cizineckého zákona, tento zákon byl reakcí na ekonomickou krizi v Česku a na povinnost uvést v soulad české právo s unijním. V letech 2009-2010 došlo k úbytku 826 osob.⁶¹

Na českém konzulárním oddělení se sídlem ve Vietnamu se zpřísnily podmínky pro podávání žádostí o pobyty a víza, což ovlivnilo úbytek osob a celkově se zpřísnily podmínky pro vstup občanů třetích zemí na trh práce v Česku, zpřísnění bylo reakcí na ekonomickou recesi podobně jako u prvního poklesu.⁶²

Vietnamskou komunitu můžeme rozdělit do několika skupin:

- Skupina starousedlíků
- Potomci vietnamských imigrantů – vietnamští a čeští Vietnamci
- Nově příchozí dospělí (ekonomičtí migranti) s podskupinami:
 - Dospělí rodinní příbuzní starousedlíků
 - Noví pracovní migranti⁶³

1.2.2 Statistiky cizinců v ČR

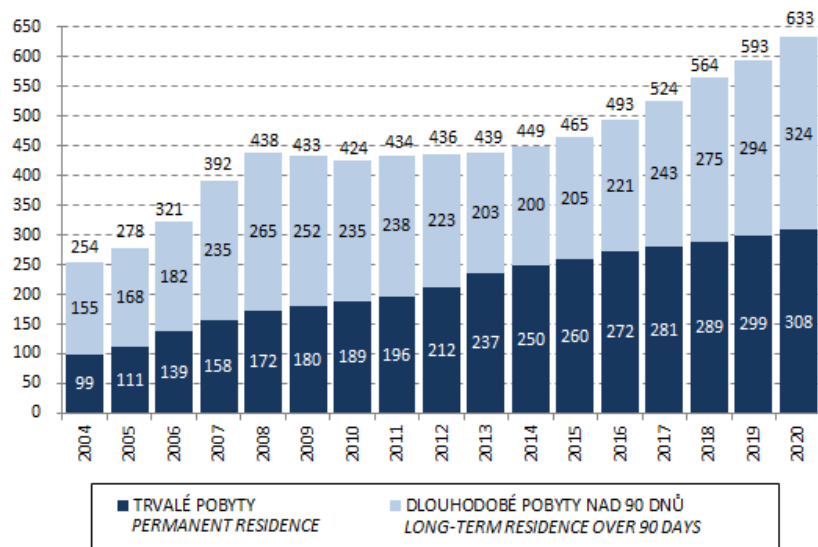
V této subkapitole jsou obsaženy grafy z Českého statistického úřadu z roku 2020, které zobrazují počet cizinců podle typu pobytu a počet cizinců podle demografických událostí.

⁶¹ FREIDINGEROVÁ, T. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha, 2014. s. 81.

⁶² Tamtéž, s. 81.

⁶³ Tamtéž, s. 93.

Obrázek 2: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu 2004-2020

Zdroj: ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>

Obrázek znázorňuje vývoj počtu cizinců v České republice od roku 2004 do roku 2020. Z obrázku je zřejmé, že migrace v ČR neustále roste a první největší vzestup nastal v roce 2008 (438 tisíc), poté nastal mírný pokles a od roku 2013 zase imigrace začala stoupat. V roce 2020 se v České republice nacházelo 633 tisíc obyvatel, z toho 308 tisíc s trvalým pobytem a 324 tisíc s dlouhodobým pobytem nad 90 dnů.

Podmínky pro vstup na území ČR upravuje zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

K 31. 12. 2020 bylo celkem v České republice 10 701 777 obyvatel a podíl cizinců s pobytem nad 12 měsíců je 5,8 %.⁶⁴ K 31. 12. 2021 měla Česká republika 10 515 669 obyvatel.⁶⁵

Statistiky cizinců podle krajů

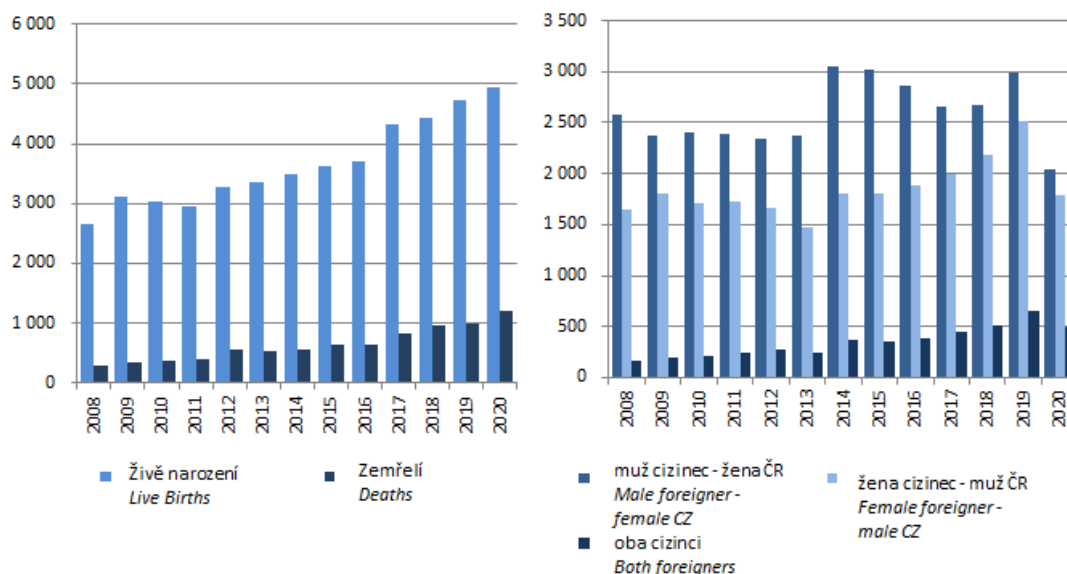
Hlavní město Praha (228 532), Středočeský kraj (90 095), Jihočeský kraj (23 601), Plzeňský kraj (42 070), Karlovarský kraj (22 032), Ústecký kraj (39 038), Liberecký kraj (22 716), Královéhradecký kraj (18 464), Pardubický kraj (20 551), Kraj Vysočina (12 891), Jihomoravský kraj (58 549), Olomoucký kraj (13 686), Zlínský kraj (11 678), Moravskoslezský kraj (27 635).⁶⁶

⁶⁴ ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

⁶⁵ ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide

⁶⁶ ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

Obrázek 2: Živě narození a zemřelí cizinci a sňatky cizinců 2008-2020

Zdroj: ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_demogr_udalosti

První graf znázorňuje počet narozených a počet zemřelých cizinců v České republice od roku 2008 do roku 2020. Počet živě narozených od roku 2008 neustále stoupá a značně převyšuje počet zemřelých. V roce 2020 se v České republice narodilo 4 940 dětí cizinců, což je skoro o polovinu více než v roce 2008, kdy se v ČR narodilo 2 666 dětí cizinců. S počtem narozených dětí stoupá také počet zemřelých. Počet zemřelých cizinců v ČR v roce 2020 bylo 1 189 a v roce 2008 bylo zemřelých cizinců v ČR 299.⁶⁷

Druhý graf znázorňuje sňatečnost cizinců v ČR rovněž od roku 2008 do roku 2020, který ukazuje rozdíl, kdy se do ČR přišel muž a kdy se přivdala žena. A také, kdy byli oba manželé cizinci a uzavřeli manželství v České republice. Z grafu je zřejmé, že převyšuje stav, kdy je muž cizinec a žena původem Češka, rok s největším počtem sňatků tohoto typu je 2014, kdy jich bylo uzavřeno 3 048. Do roku 2020 se sňatečnost postupně snižovala, výjimkou byl rok 2019, kdy bylo uzavřeno 2 996 sňatků, v roce 2020 bylo sňatků, kdy muž byl cizinec a žena Češka uzavřeno 2 046. V opačném případě, kdy byla cizinkou žena a muž byl Čech, jich bylo uzavřeno méně.⁶⁸

Se zaměřením na rok 2020, bylo sňatků tohoto typu uzavřeno 1 796, a v porovnání s rokem 2008, bylo sňatků 1 649, což není moc velký rozdíl. Z těchto grafů je ale patrné, že se

⁶⁷ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_demogr_udalosti#cr

⁶⁸ Tamtéž

do ČR ve většině případů přízeni muži. V roce 2019 zaznamenáváme největší počet sňatků Čechů s cizinkami. V tomto roce jich bylo uzavřeno 2 514. Případů, kdy byli oba manželé cizinci je nejméně, ale i jejich počet od roku 2008 mírně stoupal, nejvíce těchto sňatků bylo uzavřeno v roce 2019 s celkovým počtem 649, což je o 154 více než v roce 2020. Celkový počet sňatků v roce 2020 byl 45 415 a celkový počet sňatků cizinců v roce 2020 byl 4 337. Podle porovnání počtů uzavřených manželství od roku 1995 do roku 2020, dle ČSÚ, počet uzavřených manželství v ČR mezi českými občany spíše klesá, zatímco počet manželství cizinců stoupá.⁶⁹

V roce 1995 bylo uzavřeno celkem 54 956 sňatků, v roce 2020 jich bylo o 9 541 méně. V porovnání s rokem 1995, kdy bylo uzavřeno 2 671 manželství cizinců, jich bylo v roce 2020 o 1 666 více, nejvíce uzavřených manželství cizinců bylo v roce 2019 (6 159).⁷⁰

Kromě sňatečnosti stoupá také rozvodovost, rozvodů celkem v roce 2020 bylo 21 734. Od roku 1995 do roku 2020 byl největší počet rozvodů cizinců v roce 2008 (2 217). Rozvodů cizinců v roce 2020 bylo 1 765 a podíl cizinců na rozvodech v ČR v roce 2020 byl 8,1 %. Stejně jako sňatky si představíme rozvody. V případech, kdy byl muž cizinec a žena Češka, proběhlo rozvodů 837, v případech, kdy byla žena cizinka a muž Čech, proběhlo rozvodů 559 a v případě, kdy byli oba sezdaní cizinci, proběhlo rozvodů 369.⁷¹

⁶⁹ ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_demogr_udalosti#cr

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ Tamtéž

2 DŮSLEDKY MIGRACE PRO SPOLEČNOST

Kapitola objasňuje pozitivní i negativní ekonomické a sociální následky migrace pro společnost včetně dopadů na český trh práce a bydlení.

2.1 Ekonomické a sociální následky

Sociální následky migrace značně ovlivňuje vztah přistěhovalců k hostitelské zemi. V některých případech s imigranty tato hostitelská společnost zachází čistě jako s dělníky. V tomto případě jsou následky migrace čistě ekonomické. Ve většině případů jsou však imigranti zapojeni do společnosti dané země různými způsoby, ne pouze jako pracovní síla. Tato migrace zvyšuje rozmanitost společnosti, která je v některých ohledech přínosná, ale může přinést i problémy. Výhodou větší rozmanitosti je větší výběr a více podnětů, problémem by mohla být vzájemná úcta, která je základem úspěšné společnosti. Co se týče ekonomiky, vzájemná úcta značně ovlivňuje spolupráci. Vzájemná úcta je silnější než vzájemný respekt.⁷²

Migrace negativně i pozitivně ovlivňuje země, ze kterých lidé odcházejí a do kterých naopak přicházejí. Řada rozvojových zemí se v dnešní době potýká s odchodem kvalifikovaných a vzdělaných lidí, tuto skutečnost lze nazvat jako „odliv mozků“ (brain drain). V tomto případě nelze hovořit pouze o ztrátě investic vložených do studií těchto lidí nebo o hodnotě jejich práce a peněz, ale především o jejich potenciálu, poněvadž tito lidé by mohli být v budoucnu pro stát prosperující.⁷³

V rozvinutých zemích je žádaný tzv. „přiliv mozků“ (brain gain), země si takto opatří kvalifikované pracovníky a tito lidé zacelí mezery v oborech, kde je nedostatek odborníků bez nutnosti investovat do jejich vzdělání. Mnoho lidí se však po zkušenostech v zahraničí a získání kvalitního vzdělání vrátí zpět do své rodné země, kde dále uplatní své zkušenosti. Tuto skutečnost lze nazvat jako „cirkulaci mozků“ (brain circulation), což je nejlepším řešením pro rozvojové země s problémem „odlivu mozků“.⁷⁴

Důsledky imigrace ovlivňuje také její velikost a rychlost, s níž se přistěhovalci přizpůsobují v hostitelské zemi. Každý z nás má několik identit, jsme občany, členy rodiny nebo zaměstnanci. Imigranti mohou identit přijmout několik a tím, jak je uvedou do rovnováhy,

⁷² COLLIER, P. *Exodus: jak migrace mění náš svět*. Praha, 2017. s. 52-53

⁷³ PORSCHE, S. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. České Budějovice, 2019. s. 9. [cit. 2022-01-26]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

⁷⁴ Tamtéž

ovlivní jejich chování. Mohou si uchovat svou identitu ve společnosti, ale v tomto případě se z nich stanou „outsidery“. Empatie znamená vcítění a vznikne ze společného smyslu pro identitu, kterou můžeme tvořit společným členstvím se vzájemnými závazky.⁷⁵

Vliv na trh práce a bydlení

Ekonomický blahobyt původních obyvatel se skládá zčásti ze soukromých příjmů a zčásti ze státních zdrojů čili veřejných služeb. Co se týče příjmu, imigrace pracovníků by podle základních pravidel ekonomiky měla snížit mzdy a zvýšit návratnost jmění. Co se týče domorodců, můžeme očekávat za následek, že se pracující obyvatelé budou mít hůře a vlastníci kapitálu se budou mít lépe.⁷⁶

Autor Palát s použitím neoklasického modelu trhu práce tvrdí, že *„při imigraci nízko kvalifikovaných pracovníků se mzdová sazba nízko kvalifikovaných pracovníků snižuje, zatímco mzdová sazba pracovníků s vysokou kvalifikací roste.“*⁷⁷

Služby, které poskytuje stát (nemocnice, školy atd.), by byly rozděleny mezi lidi, tudíž množství poskytované na osobu by se snížilo. Lidé z chudších poměrů větší část svého příjmu získávají z práce, z majetku méně a větší podíl jejich příjmu získávají ze služeb, které poskytuje vláda. Podle základních pravidel ekonomiky lze předpovídat, že výhody přináší imigrace bohatým původním obyvatelům, ale chudším ne. Abychom to mohli podložit nějakým důkazem, existuje studie vlivů imigrace na pracovní trh, která po celé Evropě sleduje důkazy. Bylo zjištěno, že imigrace má opravdu vliv na zvýšení mezd domorodých pracujících. Příčinou je, že v průměru jsou přistěhovalci v Evropě kvalifikovanější než domorodí pracovníci. Kvalifikovaní a nekvalifikovaní pracovníci spolu však nesoupeří, naopak spíše ty méně kvalifikované doplňují, čímž zvyšují jejich produktivitu. To ovšem závisí na dostatečné výběrové imigraci.⁷⁸

Autor Sjaastad uvádí, že migrace má své přínosy, ale také náklady. Mezi přínosy migrace řadí příjmy, které budou v budoucnu v cílové zemi vyšší, lepší pracovní podmínky a zdokonalení se v cizím jazyce.⁷⁹

⁷⁵ COLLIER, P. *Exodus: jak migrace mění náš svět*. Praha, 2017. s. 59-74.

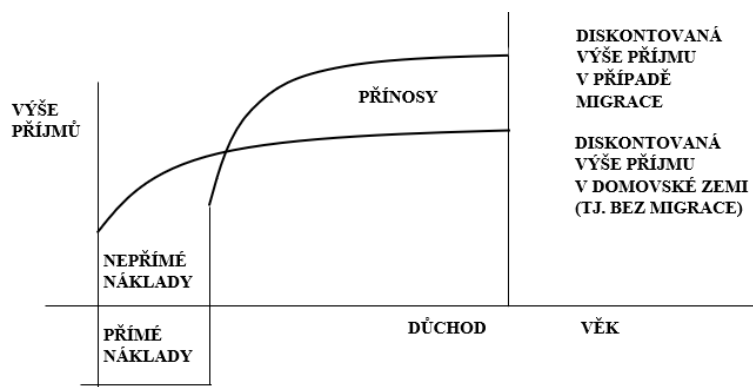
⁷⁶ Tamtéž, s. 98.

⁷⁷ PALÁT, M. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava, 2014. Monografie. s. 36.

⁷⁸ COLLIER, P. *Exodus: jak migrace mění náš svět*. Praha, 2017. s. 98-99.

⁷⁹ KACZOR, P. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha, 2013. s. 97.

Obrázek 3: Model lidského kapitálu

Zdroj: KACZOR, P. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha, 2013. s. 97, vlastní zpracování.

„...pod pojmem náklady migrace chápeme především finanční prostředky vynaložené na realizaci migrace. Tím se rozumí zejména doprava do cílové země či náklady na bydlení jako náklady přímé, stejně jako ušlý příjem v průběhu migrace jako náklad nepřímý.“⁸⁰

Bydlení je nejdůležitějším majetkem zejména ve vysokopříjmových zemích, kde představuje cca polovinu z celkového hmotného majetku. Migrace má vliv na trh práce a mzdy, ale také na přístup k bydlení, neboť imigranti tlak na kapacitu bydlení zvyšují. Nejvíce to ovlivňují migranti z chudších poměrů, kteří mají rodiny a žádají o sociální bydlení. Obvykle mají početnější rodiny a bývají chudší než domorodé obyvatelstvo, svou potřebou o sociální bydlení vytlačují domorodou populaci. Kromě sociálního bydlení, mají zájem také o nemovitosti na soukromém trhu, to způsobuje zvýšení cen nájmu a domů. Migrace má tedy mnohem větší vliv na bydlení než na tok příjmů z práce. Celkově jsou nemovitosti rozděleny nerovnoměrně mezi starší a bohatší lidi, tyto lidé vděčí kvůli zvýšení cen z důsledku migrace za zpětný transfer od nízkopříjmových skupin.⁸¹

⁸⁰ KACZOR, P. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha, 2013. s. 97.

⁸¹ COLLIER, P. *Exodus: jak migrace mění náš svět*. Praha, 2017. s. 100-102.

3 CIZINECKÉ PRÁVO

Kapitola se zabývá aspekty cizineckého práva, především zaměstnáváním a integrací cizinců. Dále se se zaměřuje na vzdělávání, sociální zabezpečení, zdravotní péči a nabývání státního občanství. V rámci kapitoly jsou texty rozděleny na podkapitoly a subkapitoly.

Čižinský a kol. definuje cizinecké právo jako „soubor těch právních norem, které ukládají cizincům povinnosti nebo přiznávají cizincům práva, přičemž tyto povinnosti a tyto práva jsou odlišná od povinností a práv občanů dotyčného státu.“⁸²

3.1 Zaměstnávání cizinců

Zaměstnávání cizinců na území České republiky upravuje zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje podmínky pro vstup na pracovní trh v Česku, dále povinnosti zaměstnavatele vůči zaměstnancům a v případě nelegálního zaměstnávání cizinců také sankční opatření.⁸³

Dle autorky Porsche cizinci obsazují pracovní pozice, o které nemají místní obyvatelé zájem, a tím na pracovním trhu zaplňují mezery. Nebo naopak obsazují takové pozice, které vyžadují vysokou odbornost.⁸⁴

Jak již bylo zmíněno v první kapitole, cizincem je osoba, která není občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.⁸⁵ Koldinská a kol. uvádí, že je vhodnější cizince na pracovním trhu dělit podle postavení na ty, kteří jsou státními příslušníky ČR a na ty, kteří mají na trh práce vstup omezený.⁸⁶

Pracovní úvazek na dobu určitou neboli dočasný pracovní úvazek představuje zaměstnávání určitou firmou či agenturou. Zaměstnavateli je umožněno vyhnout se nákladům spojeným s úvazkem na dobu určitou, kterými mohou být například náklady spojené s propouštěním

⁸² ČIŽINSKÝ, P. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha, 2012. s. 15.

⁸³ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ PORSCHE, S. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. České Budějovice, 2019. s. 10. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

⁸⁵ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. CH. a ŠTEFKO, M., ed. *Sociální integrace cizinců*. Praha, 2016. s. 151.

zaměstnanců, jedná-li se například o sezónní pracovníky. Zaměstnavatel je schopen rychle reagovat na výkyvy, které jsou spojeny s poptávkou například právě z důvodu sezóny.⁸⁷

Podle MVCR potřebuje cizinec pro výkon zaměstnání potřebuje tzv. modrou kartu, zaměstnaneckou kartu, povolení k zaměstnání nebo kartu vnitropodnikově převedeného zaměstnance.

Modrá karta – držitel modré karty může dlouhodobě pobývat na území České republiky za účelem výkonu zaměstnání, které vyžaduje vysokou kvalifikaci. Cizinec nepotřebuje další oprávnění k tomuto pobytu. Nevýhodou této karty na rozdíl od karty zaměstnanecké je, že ji nelze použít jako povolení k pobytu na území ČR, pokud je povolení k zaměstnání výslovně vyžadováno zákonem nebo pokud má cizinec na trh práce v ČR volný vstup.⁸⁸

Zaměstnanecká karta – cizinec, který obdrží zaměstnaneckou kartu je rovněž oprávněn dlouhodobě pobývat na území České republiky, tato karta mu umožňuje pracovat na pracovní pozici, na kterou mu byla karta vydána nebo na kterou mu byl udělen souhlas Ministerstva vnitra ČR. Zaměstnanecká karta byla zavedena novelou zákona o pobytu cizinců s účinností od 24. června 2014. Cílem směrnice Evropského parlamentu 2011/98/EU ze dne 13. prosince 2011 bylo zřídit jednotný postup pro vyřizování žádostí a zajištění vzniku povolení, které mělo zahrnovat povolení pracovní i povolení k pobytu.⁸⁹

Povolení k zaměstnání – o toto povolení musí cizinec písemně zažádat příslušnou krajskou pobočku Úřadu práce, žádost podává zpravidla před svým příchodem. Povolení k zaměstnání se váže na povolení k pobytu. Cizinec je oprávněn vykonávat zaměstnání pouze, pokud má platné povolení k zaměstnání spolu s povolením k pobytu. Vyžaduje se v případech, které jsou vymezeny zákonem, povolení k zaměstnání cizinec dostane na konkrétní pracovní pozici u konkrétního zaměstnavatele, neboť je potřeba písemné vyjádření zaměstnavatele.⁹⁰

Karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance umožňuje cizinci dlouhodobě pobývat na území České republiky. Tato karta je určena pro vnitropodnikově převedené manažery, specialisty a zaměstnané stážisty. Držitel této karty je oprávněn pobývat na území ČR (déle

⁸⁷ POŠTA, V., MACÁKOVÁ, L. a PAVELKA, T. *Strukturální míra nezaměstnanosti v ČR*. Praha, 2015. s. 27.

⁸⁸ MVCR, 2022 [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/modra-karta.aspx>

⁸⁹ MVCR, 2022 [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zamestnanecka-karta.aspx>

⁹⁰ MPSV, 2022 [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/povoleni-k-zamestnani>

než 3 měsíce) a vykonávat práci na pozici, na kterou byl převeden ze státu, který není členským státem EU.⁹¹

Obrázek 4: Vývoj počtu cizinců registrovaných úřady práce podle typu registrace v letech 2015-2020

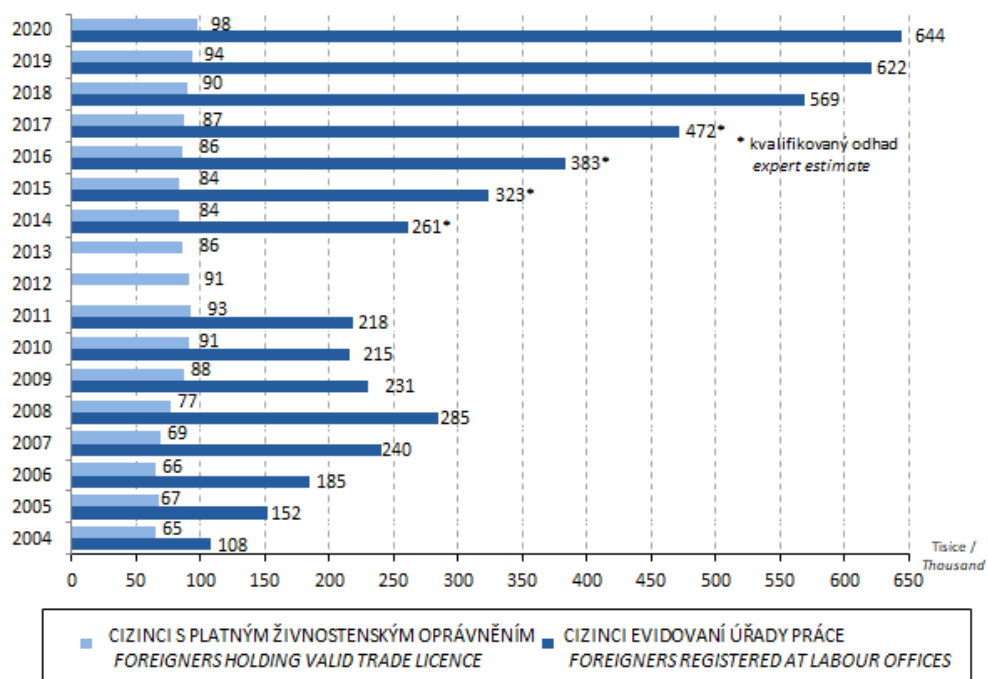
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet informačních karet občanů EU/EHP a Švýcarska včetně rodinných příslušníků	245 333	284 148	330 530	366 624	383 736	390 058
Počet informačních karet cizinců, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání	61 060	76 046	101 489	124 674	141 068	144 316
Držitelé povolení k zaměstnání	7 380	8 008	15 162	31 495	37 127	37 193
Držitelé modrých karet	224	257	413	590	730	838
Držitelé zaměstnaneckých karet	9 138	14 391	24 753	45 293	59 209	71 759
Ostatní	109	39	7	0	0	0
Zahraniční zaměstnanci celkem	323 244	382 889	472 354	568 676	621 870	644 164

Zdroj: ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142303958/2900262103.pdf/0f19a437-9536-46ee-98d8-cc0e81def133?version=1.2>

Obrázek vývoje počtu cizinců registrovaných úřady práce podle typu registrace v letech 2015–2020 zobrazuje počet informačních karet občanů EU/EHP a Švýcarska včetně rodinných příslušníků, počet informačních karet cizinci, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání. Dále držitele povolení k zaměstnání, držitele modrých karet a držitele zaměstnaneckých karet. Zahraničních zaměstnanců bylo v roce 2020 celkem 644 164, což je v porovnání s rokem 2015 o 320 920 více. Počet informačních karet občanů EU/EHP a Švýcarska včetně rodinných příslušníků od roku 2015 do roku 2020 stoupl o 144 725. Počet cizinců, kteří obdrželi informační karty a nepotřebují povolení k zaměstnání v porovnání mezi lety 2015 a 2020 stoupl o 83 256. Rozdíl cizinců s povolením k zaměstnání v roce 2015 a 2020 činí 29 813. Rozdíl držitelů modrých karet v porovnání mezi lety 2015 a 2020 byl o 614 více. A rozdíl držitelů zaměstnaneckých karet v letech 2015 a 2020 byl o 62 621 více. Z toho vyplývá, že nejvíce cizinců v České republice mezi lety 2015 až 2020 v ČR byly občané EU/EHP a Švýcarska včetně svých rodinných příslušníků. Dále z obrázku vyplývá, že cizinci nejvíce preferovali povolení k zaměstnání a nejméně cizinců preferovalo modré karty. Obrázek znázorňuje, že vývoj zahraniční zaměstnanosti neustále stoupá.

⁹¹ MVCR, 2022 [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/karta-vnitropodnikove-prevedeneho-zamestnance.aspx>

Obrázek 5: Zaměstnanost cizinců podle postavení v zaměstnání 2004-2020

Zdroj: ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zamestnanost

Obrázek zobrazuje graf zaměstnanosti cizinců v České republice od roku 2004 do roku 2020, z něhož vyplývá, že většina cizinců je evidována na Úřadu práce a jejich počet stále stoupá. V roce 2020 bylo na ÚP evidováno 644 tisíc cizinců a počet cizinců s platným živnostenským oprávněním byl 98 tisíc. Pokles cizinců evidovaných n ÚP zaznamenáváme pouze v letech 2012 a 2013, kdy se na území ČR nacházeli pouze cizinci s platným živnostenským oprávněním. Celkově bylo v ČR v roce 2020 zaměstnáváno 741 967 cizinců a v roce 2021 o 62 285 více.⁹²

Podmínky živnostenského podnikání upravuje zákon č. 455/1991 Sb. Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, ze dne 2. října 1991.

⁹² ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zamestnanost

Obrázek 6: Zastoupení cizinců a cizinek v sektorech ekonomických činností k 31.12.2020

Odvětví	muži	%	ženy	%
Zpracovatelský průmysl	121 302	30,0	63 269	26,4
Administrativní a podpůrné činnosti	68 776	17,0	45 167	18,9
Stavebnictví	53 264	13,2	6 153	2,6
Velkoobchod a maloobchod	31 004	7,6	32 097	13,4
Doprava a skladování	25 797	6,4	9 763	4,1
Profesní, vědecké a technické činnosti	20 026	4,9	14 509	6,1
Informační a komunikační činnosti	19 105	4,7	8 426	3,5
Ubytování, stravování a pohostinství	15 666	3,9	16 038	6,7
Zdravotní a sociální péče	4 542	1,1	10 868	4,6
Ostatní	45 266	11,2	33 126	13,8
Celkem	404 748	100%	239 416	100%

Zdroj: ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142303958/2900262103.pdf/0f19a437-9536-46ee-98d8-cc0e81def133?version=1.2>

Tabulka znázorňuje zastoupení cizinců a cizinek v sektorech ekonomických činností (vybraná odvětví k 31. 12. 2020). Z tabulky je zřejmé, že v ekonomických činnostech celkově více převažují muži než ženy. Největší rozdíl zaznamenáváme u zpracovatelského průmyslu, kde je o 58 033 více pracujících mužů než žen a také ve stavebnictví, kde pracovalo o 47 111 více mužů než žen. Ženská pracovní síla naopak převažovala ve zdravotnictví a sociální péči, kde pracovalo o 6 326 více žen než mužů, dále ve velkoobchodech a maloobchodech, kde pracovalo o 1 093 více žen než mužů. Ženy také lehce převažovali v profesích zaměřené na ubytování, stravování a pohostinství, v této oblasti pracovalo v roce 2020 o 372 více žen než mužů.

V současné době je v pohybu více žen než v dřívějších dobách, podle šetření OSN tvoří ženy 48 % všech migrantů.⁹³

Většina cizinců je evidována na Úřadu práce a jejich počet stále stoupá. V roce 2020 bylo na ÚP evidováno 644 164 cizinců a v roce 2021 bylo evidováno 701 803 cizinců.⁹⁴

⁹³ PORSCHE, S. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. České Budějovice, 2019. s. 6. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

⁹⁴ ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_zamestnanost#cr

3.2 Vzdělávání, sociální zabezpečení a zdravotní péče

Vzdělávání je založeno na zásadě rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana.⁹⁵

Občané Evropské unie mají stejná práva na vzdělání jako osoby se státní příslušností mimo členské státy EU. Pro přístup ke střednímu a předškolnímu vzdělávání je potřeba prokázat, že je osoba oprávněna pobývat na území České republiky řediteli školy. Pro základní vzdělání tato podmínka neplatí, z toho vyplývá, že přístup k základnímu vzdělání má každé dítě na území ČR. Podle Školského zákona a čl. 33 Listiny základních práv a svobod, v němž je zakotveno právo na vzdělání, je cizincům splňujícím určité podmínky na území ČR umožněno bezplatné vzdělání.⁹⁶

Koldinská a kol. konstatuje, že bezplatné vzdělání, včetně povinnosti školní docházky, tvoří základní prvek pro integraci dětí, jejichž rodiče jsou cizinci.⁹⁷

Dle ČSÚ se nejvíce zahraničních studentů vzdělává na vysokých školách (50 121) a nejméně na konzervatořích (210). Českých studentů bylo v roce 2020/2021 nejvíce na základních školách (933 968) a opět nejméně na konzervatořích (3 654).⁹⁸

Nostrifikace je „proces uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace jako rovnocenného s vysokoškolským vzděláním získaným v České republice.“⁹⁹

Dle Ministerstva vnitra školství, mládeže a tělovýchovy o uznání V České republice rozhoduje veřejná vysoká škola, Ministerstvo obrany a právě MŠMT. Žadatel (absolvent zahraniční vysoké školy) musí podat písemnou žádost na veřejnou vysokou školu, která realizuje akreditovaný studijní obor, jež je svým obsahem obdobný tomu zahraničnímu. Výjimkou je studium v oblasti vojenství či bezpečnostních služeb, v tomto případě absolvent podává žádost na MO nebo MV. K žádosti je nutno doložit dokument o dosaženém vzdělání

⁹⁵ §2 Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁶ KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. CH. a ŠTEFKO, M., ed. *Sociální integrace cizinců*. Praha, 2016. s. 209-212.

⁹⁷ Tamtéž, s. 212.

⁹⁸ ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_vzdelavani

⁹⁹ MŠMT, 2022 [online]. [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/nostifikace>

(diplom) včetně dodatku k diplomu. Dokumenty mohou být originály nebo úředně ověřené kopie.¹⁰⁰

Již v roce 1948 bylo ve Všeobecné deklaraci lidských práv v čl. 22 stanoveno, že má každý člověk nárok na **zajištění hospodářských, sociálních a kulturních práv**, jež jsou potřebná k jeho osobnostnímu vývoji a důstojnosti. Mezi sociální práva ve Všeobecné deklaraci práv můžeme zařadit např. právo na práci, právo na odměnu, právo na odpočinek a zotavení, právo na přiměřenou životní úroveň a právo na vzdělání. Sociální práva byla etablována do Mezinárodního paktu z roku 1966 o hospodářských, sociálních a kulturních právech (MPHSKP). Dále do Evropské sociální charty (1961) a do Listiny základních práv EU. Také Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1965), Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen z roku (1979) a Úmluva OSN o právech dítěte (1989) zahrnuje nařízení o sociálních právech.¹⁰¹

Podle čl. 9 MPHSKP je smluvním stranám uznáno právo na sociální zabezpečení, které zahrnuje také právo na sociální pojištění. Podle čl. 12 odst. I MPHSKP má každý právo dosáhnout nejvyšší úrovně svého fyzického, ale také duševního zdraví. V čl.12 odst. 2 MPHSKP je tento standard upřesněn. Smluvní státy tímto chtějí snížit počet potratů a úmrtnost kojenců a zlepšit životní podmínky pro zdravý vývoj dítěte, zajistit prevenci, léčení a kontrolu nemocí. Podle tohoto článku smluvní státy zajišťují v případě nemoci lékařskou pomoc a péči všem, kteří ji potřebují.¹⁰²

Koldinská a kol. uvádí, že právní úprava sociálního postavení uprchlíků je námětem pro harmonizaci na úrovni EU. Postavení osob, které žádají o mezinárodní ochranu a ochranu osob, kterým již byla uznána mezinárodní ochrana, zohledňují příslušné směrnice.¹⁰³

Systémy zdravotního pojištění se dle Čížinského dělí na dva základní systémy, konkrétně na zdravotní pojištění a komerční zdravotní pojištění. Tyto dva druhy pojištění mají odlišné podmínky pro vznik, zánik a trvání, liší se také v rozsahu zdravotní péče.¹⁰⁴

¹⁰⁰ MŠMT, 2022 [online]. [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/nostrifikace>

¹⁰¹ KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. CH. a ŠTEFKO, M., ed. *Sociální integrace cizinců*. Praha, 2016. s. 36.

¹⁰² Tamtéž, s. 36-47.

¹⁰³ Tamtéž, s. 52.

¹⁰⁴ ČIŽINSKÝ, P. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha, 2012. s. 256-257.

Systém státní sociální podpory upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích. Státní sociální podpora se ve stanovených případech poskytuje v závislosti na výši příjmu.¹⁰⁵ Dávky státní sociální podpory jsou:

- a) Dávky poskytované v závislosti na výši příjmu (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné)
- b) Ostatní dávky (rodičovský příspěvek, pohřebné)¹⁰⁶

„Úroveň výše národních sociálních dávek (především dávek v nezaměstnanosti) negativně ovlivňuje migraci, protože vysoké sociální dávky v domovské zemi zvyšují peněžní náklady spojené s migrací.“¹⁰⁷

3.2.1 Aktuální problémy

Očkování Ukrajinců, po příchodu do České republiky z důvodu Války na Ukrajině, je současným problémem v České republice.

Celková proočkovanost na Ukrajině je nižší než v České republice. Pokud děti, adolescenti i dospělí Ukrajinci nedoloží předchozí očkování, absolvují vakcinaci podle českého očkovacího kalendáře. *„Česká vakcinologická společnost ČLS JEP vydala nové odborné doporučení k očkování osob, které přichází z Ukrajiny a budou zde dlouhodobě pobývat.“* Důvodem je především horší epidemiologická situace, která se týká také ostatních infekčních chorob. Tyto osoby se stanou účastníky veřejného zdravotního pojištění, tudíž získají nárok na hrazenou zdravotní péči.¹⁰⁸

Hrazeno by mělo být také očkování proti covidu-19, proti němuž je plně očkováno pouze 34 % Ukrajinců, což je v porovnání s ostatními evropskými státy jedno z nejnižších čísel. Problémem je především tuberkulóza a spalničky. *„V roce 2019 bylo na Ukrajině 77 případů tuberkulózy na sto tisíc obyvatel, v Česku pouhých pět. Před několika lety se také země potýkala s rozsáhlou epidemií spalniček, které v Česku téměř vymizely.“¹⁰⁹*

¹⁰⁵ §1 Zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁶ §2 Zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁷ KACZOR, P. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha, 2013. s. 111.

¹⁰⁸ Zdravotnický deník.cz [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z:

<https://www.zdravotnickydenik.cz/2022/03/ukrajinske-deti-ceka-zrychlene-ockovani-pokud-nedolozi-vakcinaci-duvodem-je-horsi-epidemiologicka-situace-v-zemi-puvodu/>

¹⁰⁹ Aktuálně.cz [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ukrajinske-deti-vakciny/r~a49e1eeca13611ec87d40cc47ab5f122/>

Dle Všeobecné zdravotní pojišťovny je ke zdravotnímu pojištění registrováno přibližně 68 000 dětí, avšak není jasné, kolik z nich nemůže doložit povinné očkování.¹¹⁰ „*Za dva týdny od začátku ruské invaze na Ukrajinu přišlo do Česka zhruba 200 tisíc uprchlíků. Více než polovinu tvoří podle ministerstva vnitra děti, většina dospělých jsou ženy.*“¹¹¹

3.3 Nabývání státního občanství

Státní občanství České republiky se nabývá narozením, určením otcovství, osvojením, nalezením na území České republiky, udělením, prohlášením, nebo v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče.¹¹²

Čižinský charakterizuje státní občanství jako „*relativně trvalý právní svazek fyzické osoby ke státu, jehož obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti stanovená vnitrostátním zákonodárstvím.*“¹¹³

Státních občanství v ČR mezi lety 2001-2020 bylo uděleno nejvíce v roce 2014 (10 016) a nejméně v roce 2010 (1 495). V roce 2001 bylo uděleno o 2 107 více státních občanství než v roce 2020.¹¹⁴

3.4 Integrace cizinců

Termín integrace se vztahuje k procesu interakce s hostitelskou společností a k sociálním změnám, které následují po imigraci. Přistěhovalci si musí „zajistit místo“ pro sebe. Musí si najít domov, práci, školy pro své děti a zajistit si přístup ke zdravotnictví. Musí najít místo také v kulturním a sociálním smyslu, navázat spolupráci s ostatními jednotlivci a skupinami. Přesto je integrace obousměrný proces, hostitelská země nezůstává nedotčena. Velikost a složení populace se mění a nastupují nová institucionální uspořádání k uspokojení politických, sociálních a kulturních potřeb přistěhovalců.¹¹⁵

¹¹⁰ Seznam Zprávy [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-deti-z-ukrajiny-vyjimku-z-ockovani-do-skolky-nedostanou-193536>

¹¹¹ Aktuálně.cz [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ukrajinske-deti-vakciny/r~a49e1eeca13611ec87d40cc47ab5f122/>

¹¹² §3 Zákona č. 186/2013 Sb. Zákon o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky), ve znění pozdějších předpisů.

¹¹³ ČIŽINSKÝ, P. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha, 2012. s. 318.

¹¹⁴ ČSÚ, 2022 [online]. [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_nabyvani_obcanstvi

¹¹⁵ GARCÉS-MASCAREÑAS, B. a PENNINX, R. *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors*. Cham, 2016, IMISCOE Research Series. s. 11. (překlad vlastní).

Kultura dle Hirtla, Jakoubka a kol. není vrozená, vědomá, genetická či jinak biologicky přenesena, nýbrž je naučená. Kultura se skládá z návyků, které se člověk během života naučí ze svých životních zkušeností a tvoří integrovaný systém.¹¹⁶

„Hyperbolicky řečeno, kultura je ledovec. Také v kultuře, jakož i v případě ledovce, je totiž zdaleka největší a zároveň nejvýznamnější ona skrytá část.“¹¹⁷

Multikulturalismus představuje schopnost udržet si vlastní kulturu a zároveň akceptovat kulturu jiné národnostní menšiny či imigranta žijícího ve stejném státě. Dle Balvína vede multikulturalismus k harmonizaci optimalizaci těchto mezikulturních vztahů, neboť příslušník jakékoliv kultury má právo na její existenci a uchování.¹¹⁸

Problémem, se kterým se cizinci v cizím státě setkávají je rovněž jazyková bariéra, umět jazyk je základ pro začlenění se do společnosti. V České republice je znalost českého jazyka nutností pro získání českého občanství, v určitých zaměstnáních je znalost jazyka nezbytná pro lepší pracovní pozice, je nezbytná pro nezávislost na pomoci hostitelské země a především také pro děti ve školách. V České republice máme mnoho integračních center, které pomáhají cizincům se začleněním do české společnosti, cílem integračních center je pomoci cizincům při vstupu na český pracovní trh, ale také jim pomoci se v české společnosti lépe orientovat a porozumět našim zvykům a kultuře, aby byli českými občany akceptováni.

„Z etického pohledu je integrace v souladu se zlatým pravidlem – chovej se tak, jak chceš, aby se chovali oni k tobě.“¹¹⁹

Podle Blahoutové se první **integrační centra** otevřela v roce 2009 ve čtyřech krajích, a to v Moravskoslezském, Pardubickém, Plzeňském a Zlínském. Poté byli otevřena integrační centra v dalších sedmi krajích, nejnověji také v Praze.¹²⁰

Azylantem či držitelem doplňkové ochrany se migrant stane v momentě, kdy jeho žádost o udělení mezinárodní ochrany po pozitivním rozhodnutí nabude právní moci. Přidělí se mu rodné číslo a vydá se mu průkaz, jenž potvrzuje jeho status. Cizinci je umožněno trvale pobývat na území ČR a začlenit se do **Státního integračního programu (SIP)**. Cílem SIP

¹¹⁶ LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)* [online]. Praha, 2006. s. 70. [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

¹¹⁷ Tamtéž

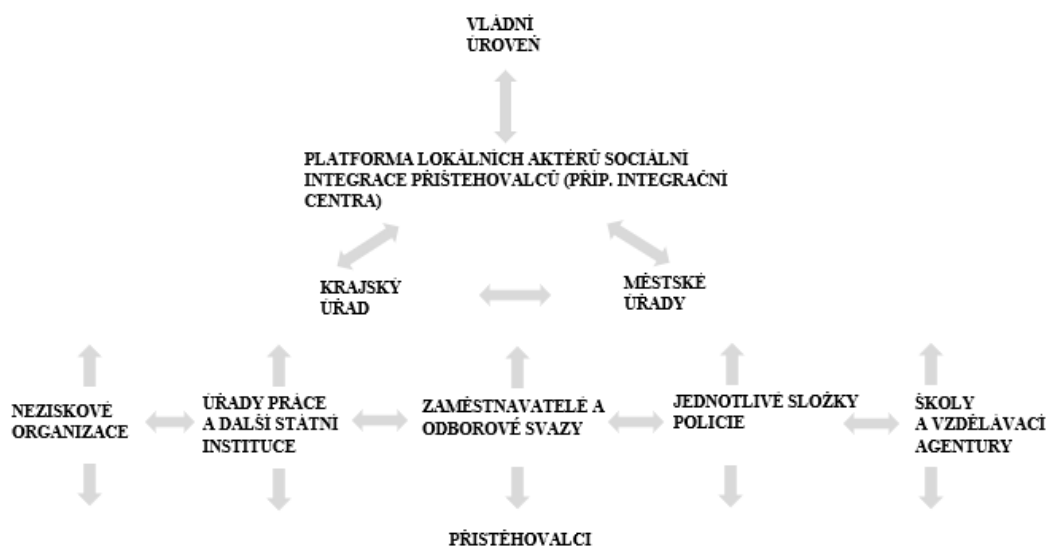
¹¹⁸ BALVÍN, J. *Pedagogika, andragogika a multikulturalita*. Praha, 2012. s. 34.

¹¹⁹ COLLIER, P. *Exodus: jak migrace mění náš svět*. Praha, 2017. s. 87.

¹²⁰ Migraceonline.cz [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/role-integracnich-center-pri-integraci-cizincu>

je stabilně zapojit držitele mezinárodní ochrany do naší společnosti. SIP je prostředkem státní integrační politiky, který vznikl v roce 1994.¹²¹

Obrázek 7: Model funkční horizontální spolupráce v oblasti integrace přistěhovalců

Zdroj: Migraceonline.cz [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/role-integracnich-center-pri-integraci-cizincu>, vlastní zpracování.

Obrázek znázorňuje, že do procesu integrace přistěhovalců je vtaženo mnoho lokálních aktérů. Jedná se zejména o neziskové organizace, úřady práce, zaměstnavatele a odborové svazy, jednotlivé složky policie, školy a vzdělávací agentury.

¹²¹ UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠŤÁDALOVÁ, Š., a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava, 2016. s. 120.

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Tato část práce popisuje cíle výzkumu, metodu a techniku sběru dat pro výzkum, popis výzkumného vzorku a hlavní výzkumné otázky včetně hypotéz. V závěru této kapitoly jsou popsány výsledky tohoto výzkumu. V rámci kapitoly jsou texty rozděleny na podkapitoly a subkapitoly.

4.1 Úvod do výzkumu

Objektem výzkumu jsou cizinci z „třetích zemí“, kteří pobývají na území České republiky, zejména v Moravskoslezském kraji. Předmětem výzkumu jsou důvody především pracovních migrantů pro volbu ČR jako cílového státu. Moravskoslezský kraj byl zvolen kvůli rozsáhlosti cizinců. Výzkum je konkretizován na trh práce, včetně zjišťování, jak cizinci u nás získávají práci a s čím mají před nástupem do zaměstnání problémy. Dále na integraci a pohled cizinců na českou společnost. První otázky rozlišují respondenty dle demografických údajů. Některé otázky v dotazníku nejsou povinné z důvodu, že by hlavním důvodem příchodu do ČR nebylo zaměstnání.

Cílem této práce je tedy zjistit, proč si cizinci zvolili Českou republiku za svůj cílový stát a jaká měli cizinci před příchodem do ČR očekávání, jaká byla jejich motivace pro příchod do ČR. Výzkum je zaměřen na pracovní migranty v Moravskoslezském kraji.

Obrázek 8: Zjednodušený model výzkumu

Zdroj: PUNCH, K. F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha, 2008. s. 21., vlastní zpracování.

4.2 Výzkumné metody a techniky

Popis kvantitativní strategie

Výzkum je proveden kvantitativní metodou pomocí dotazníkového šetření, tato metoda byla pro tento výzkum nejvíce vhodná, poněvadž respondenti byli vybráni na základě záměrného výběru a jedná se o poměrně obtížně dostupnou skupinu lidí. Autor Disman považuje dotazník za techniku výzkumu, která je vysoce efektivní, lze zapojit velký počet respondentů při poměrně nízkých nákladech a v přesvědčivé anonymitě.¹²²

Popis nástroje sběru dat

Celkový počet otázek v dotazníku je 13. První tři otázky rozdělují respondenty dle demografických ukazatelů, a to dle pohlaví, věku a místa narození. Zbylá část dotazníku se zaměřuje na příčiny příchodu do ČR a zaměstnávání. Jak již bylo zmíněno, otázky ohledně zaměstnávání nejsou povinné, z důvodu, že by příčina příchodu byla jiná než kvůli zaměstnání. Dotazník obsahuje uzavřené, polouzavřené i otevřené otázky. Otázky jsou dichotomické (s dvěma variantami) i polytomické (s více variantami).¹²³ Dotazníky byly rozdávány respondentům osobně.

Kvantitativní metoda výzkumu zkoumá několik aspektů u mnoha objektů. Sběr dat pomocí kvantitativního přístupu včetně analýzy lze provést poměrně rychle pomocí statistického zpracování. Tento přístup ověřuje stanovené hypotézy a testuje validitu, tzn. ověřuje platnost těchto představ.¹²⁴

Kritéria pro volbu respondentů

Pro výběr respondentů byla stanovena dvě kritéria. Podmínkou pro výběr respondentů je minimální věková hranice 18 let. Druhou podmínkou je, aby respondent pocházel z tzv. třetí země, jelikož tito cizinci se v České republice a rovněž také v Moravskoslezském kraji, na který je výzkum zaměřen, vyskytují v hojném počtu, a to zejména na pracovním trhu.

4.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Hlavní výzkumná otázka (HVO) byla formulována takto: Proč si cizinci zvolili ČR za svůj cílový stát?

¹²² DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha, 1998. s. 141.

¹²³ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha, 2009. s. 103.

¹²⁴ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha, 2009. s. 40-41.

Na základě výše uvedené hlavní výzkumné otázky byly zformulovány dvě vedlejší výzkumné otázky.

Vedlejší výzkumná otázka 1 (VVO1): Jak cizinci získávají práci?

Vedlejší výzkumná otázka 2 (VVO2): Jaká je spokojenost migrantů s životem v ČR?

Stanovení výzkumných hypotéz

“Hypotéza je domněnka, podmíněně pravdivý výrok o vztahu mezi dvěma či více jevy, o existenci nějakého faktu, fenoménu, procesu ad. A jejich příčinách, o jejich změnách atd.”¹²⁵

K výzkumným hypotézám (VH) jsou rovněž stanoveny pracovní hypotézy (PH).

VH1: Hlavní příčina příchodu migrantů do ČR je zaměstnání.

PH1: Cizinci v ČR získávají práci v různých odvětvích.

PH2: Většina mužů pracuje v dělnických profesích a ve stavebnictví

VH2: Migranti zůstávají v ČR spíše trvale.

PH3: Většina žen přišla z důvodu války na Ukrajině.

PH4: Většina migrantů všech věkových kategorií hodlá v České republice zůstat.

4.4 Operacionalizace

Operacionalizací se rozumí „proces převodu pojmů na zkoumatelné ukazatele.“¹²⁶

Operacionalizace náleží k první pracovní hypotéze:

PH1: Cizinci v ČR získávají práci v různých odvětvích.

Tato hypotéza se dělí na 2 proměnné: *získávání práce* a *pracovní odvětví*. První proměnná *získávání práce* je popsána indikátory: Pomocí internetu (Agentury, Úřad práce), Rodina a známí, Jiná. Druhá proměnná *pracovní odvětví* je popsána indikátory: zpracovatelský a výrobní průmysl, stavebnictví a energetika, administrativní a podpůrné činnosti, gastronomie a hotelnictví, zdravotní péče a sociální služby, školství a jiné.

K této pracovní hypotéze náleží v dotazníku otázky č. 5, 6.

¹²⁵ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha, 2009. s. 60.

¹²⁶ Tamtéž, s. 51.

Operacionalizace náleží k druhé pracovní hypotéze:

PH2: Většina mužů pracuje v dělnických profesích a ve stavebnictví.

Tato hypotéza se dělí na 2 proměnné, a to *pohlaví* a *pracovní odvětví*. První proměnná *pohlaví* je popsána indikátory: muž, žena. Druhá proměnná *pracovní odvětví* je popsána indikátory: zpracovatelský a výrobní průmysl, stavebnictví a energetika, obchodní a administrativní činnost, gastronomie a hotelnictví, zdravotní péče a sociální služby, školství, jiné.

K této pracovní hypotéze náleží v dotazníku otázky č. 1, 6.

Operacionalizace náleží ke třetí pracovní hypotéze:

PH3: Většina žen přišla z důvodu války na Ukrajině. Tato hypotéza se dělí na 2 proměnné, a to *pohlaví* a *důvod příchodu*. První proměnná *pohlaví* je popsána indikátory: Muž, Žena. Druhá proměnná *důvod příchodu* je popsána indikátory: zaměstnání, rodina, studium, válka, jiná.

K této pracovní hypotéze náleží v dotazníku otázky č. 1, 4.

Operacionalizace náleží ke čtvrté pracovní hypotéze:

PH4: Většina migrantů je spokojena českou společností a hodlá v České republice zůstat. Tato hypotéza se dělí na dvě proměnné, a to *věk* a *motivace zůstat v ČR*. První proměnná je popsána indikátory: 18-35 let, 36-50 let, 50 a více let. Druhá proměnná je popsána indikátory: ano, ne.

K této pracovní hypotéze náleží v dotazníku otázky č. 2, 12.

4.4.1 Předvýzkum

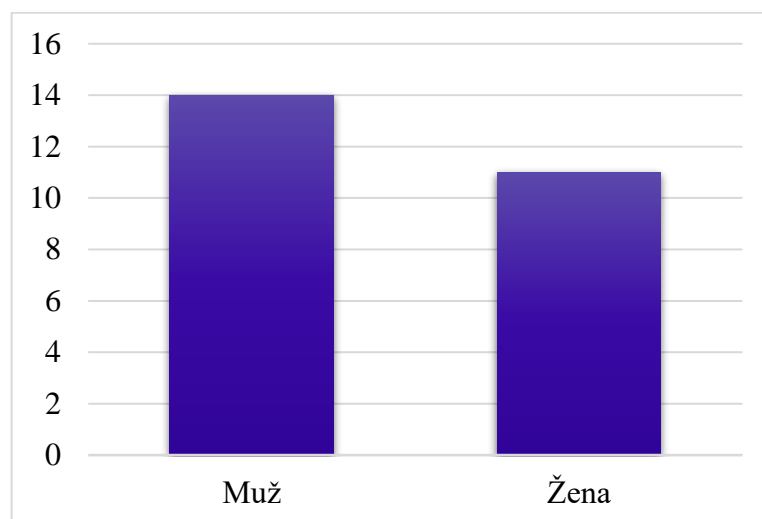
V rámci dotazníkového šetření byl proveden předvýzkum, na jehož základě bylo ověřeno, zda respondenti otázkám rozumí a budou schopni odpovědět. Pro předvýzkum byly vybrány 3 osoby, které nejsou ve výzkumu zahrnuty. Na základě výsledků z dotazníků, které sloužily k předvýzkumu, bylo zjištěno, že nejsou potřeba žádné úpravy pro tento nástroj ke sběru dat.

4.5 Analýza výsledku výzkumného šetření

V této kapitole jsou zobrazeny výsledky jednorozměrné analýzy a vyhotovení dvourozměrné analýzy výzkumného šetření, které jsou zpracovány do grafů a tabulek včetně jejich popisu.

4.5.1 Výsledky jednorozměrné analýzy

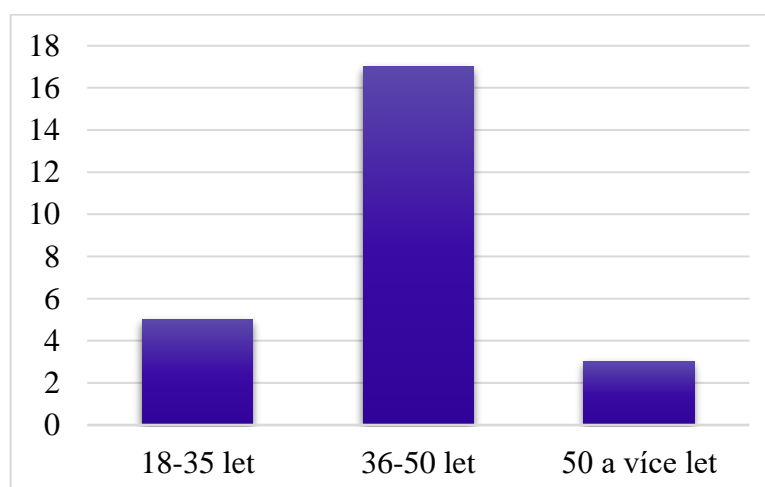
Graf 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Zdroj: vlastní zpracování

Z celkového počtu dvaceti pěti respondentů (100 %) bylo zastoupení jedenácti žen (44 %) a čtrnácti mužů (56 %). Zastoupení obou pohlaví je téměř vyrovnané.

Graf 2: Jaký je Váš věk?

Zdroj: vlastní zpracování

V největší míře se výzkumu zúčastnili respondenti ve věku 36-50 let, kterých bylo sedmnáct (68 %). Respondentů ve věku 18-35 let se zúčastnilo pět (20 %). Minimální věk 18 let byl podmínkou pro výběr respondentů. Ve věku 50 a více let se výzkumu zúčastnili tři respondenti (12 %).

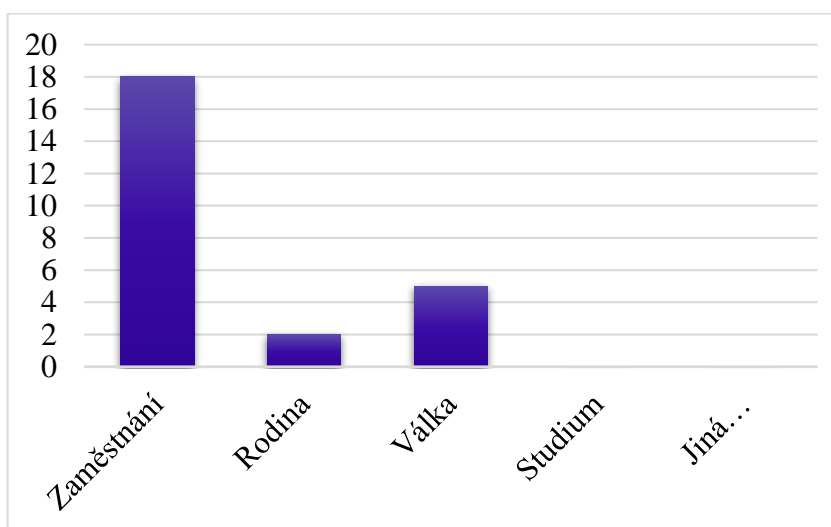
Tabulka 1: Ve kterém státě jste se narodil/a?

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Ukrajina	25	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Výzkum byl zaměřen na cizince z třetích zemí, stoprocentní podíl měli cizinci, kteří se narodili na Ukrajině.

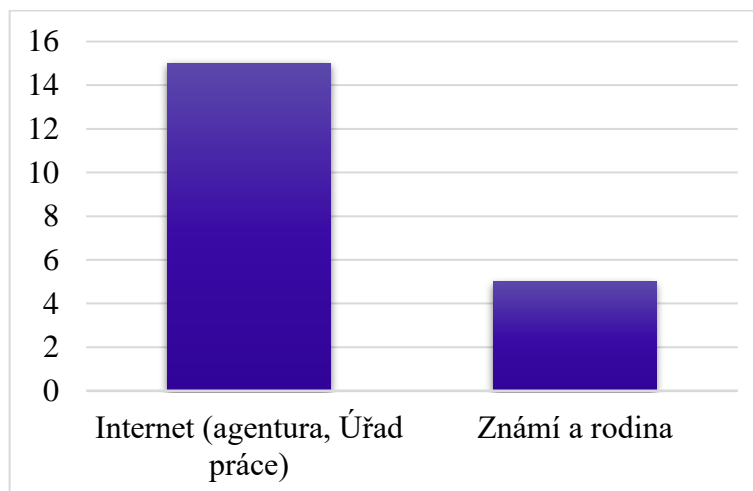
Graf 3: Jaká byla hlavní příčina Vašeho příchodu do ČR?

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je zřejmé, že hlavní příčinou příchodu do České republiky je zaměstnání, na tuto otázku odpovědělo osmnáct z dvaceti pěti respondentů (72 %). Pět respondentů odpovědělo, že jejich hlavní příčina příchodu je válka na Ukrajině (20 %). Pouze dva dotázaní respondenti uvedli jako hlavní příčinu příchodu rodinu (8 %).

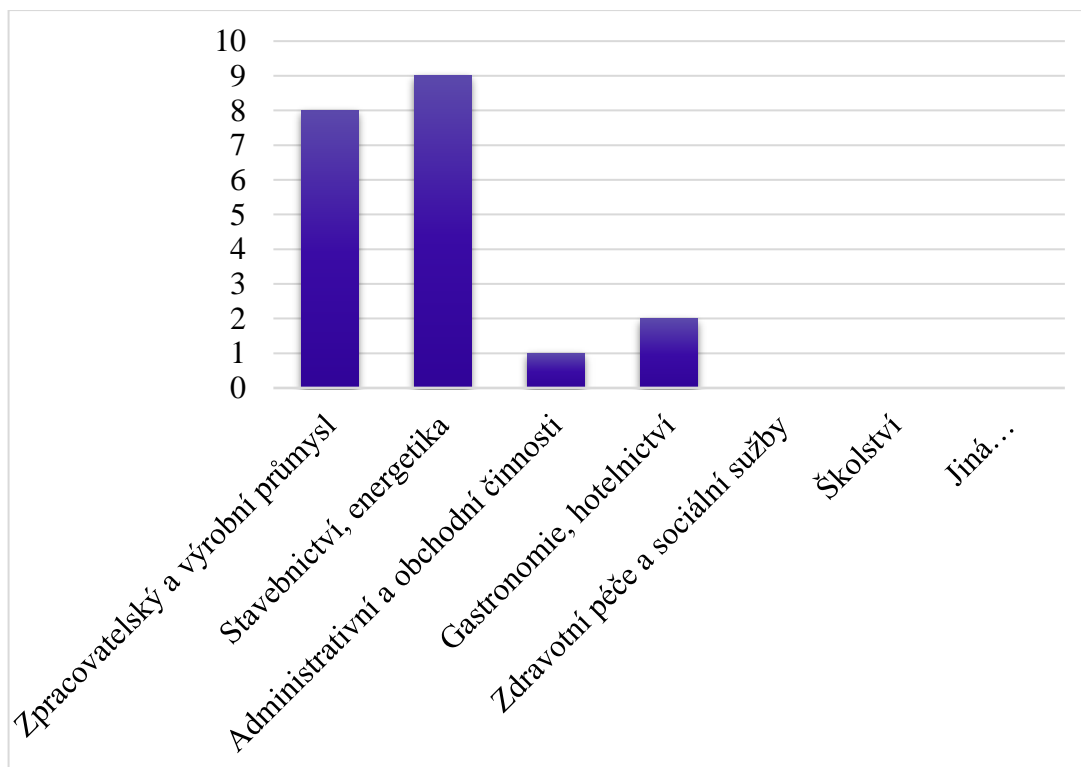
Graf 4: Jak jste získal/a práci v ČR?

Zdroj: vlastní zpracování

Graf zobrazuje, jakým způsobem získávají cizinci v České republice zaměstnání. Absolutní většina respondentů (15) odpověděla, že získala zaměstnání pomocí, internetových portálů, což tvoří 75 % z celkových odpovědí. Zbýlých pět respondentů uvedlo, že získalo zaměstnání pomocí rodiny nebo svých známých (25 %). Žádný z dotázaných respondentů nevedl, že je držitelem živnostenského oprávnění či jinou odpověď.

Graf 5: V jakém odvětví pracujete?

Zdroj: vlastní zpracování

Graf znázorňuje, v jakých odvětvích dotázaní cizinci nejčastěji pracují. Největší zastoupení má stavebnictví a energetika s celkovým počtem devět (45 %). Osm respondentů uvedlo, že je zaměstnáno ve zpracovatelském či výrobním průmyslu (40 %), dva respondenti uvedli gastronomii a hotelnictví (10 %). Zbýlý jeden respondent uvedl ve své odpovědi administrativní a obchodní činnost (5 %).

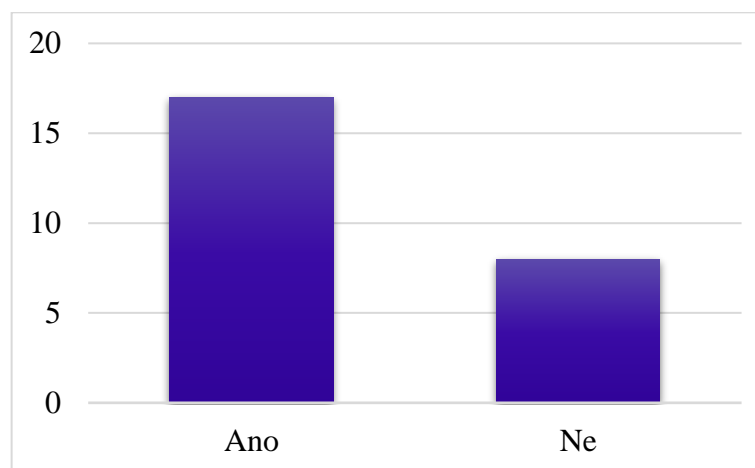
Tabulka 2: Jaká byla Vaše očekávání na pracovním trhu v ČR?

ODPOVĚĎ	RESPONZÍ	PODÍL
Vyšší plat/mzda	20	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Na tuto otázku odpovědělo celkem dvacet respondentů, že očekávalo lepší platové ohodnocení a vyšší mzdy než na Ukrajině, podíl je tedy 100 %. Pět dotázaných zde přišlo kvůli válečným konfliktům a doposud zde nepracují.

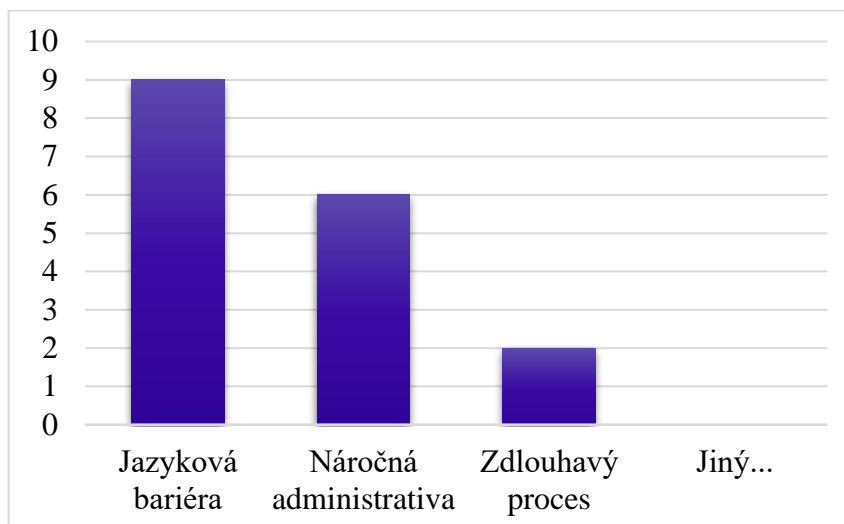
Graf 6: Měl/a jste problém s vyřízením potřebných dokladů? (povolení k pobytu, zaměstnanecká karta, modrá karta, povolení k zaměstnání, karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance aj.)

Zdroj: vlastní zpracování

Sedmnáct z dvaceti pěti respondentů (68 %) uvedlo, že mělo problém s vyřízením potřebných dokladů, s čím měli respondenti problémy, je zobrazeno v následujícím grafu. Zbýlých osm respondentů (32 %) s vyřízením potřebných dokumentů pro pobyt či zaměstnávání v ČR problém nemělo.

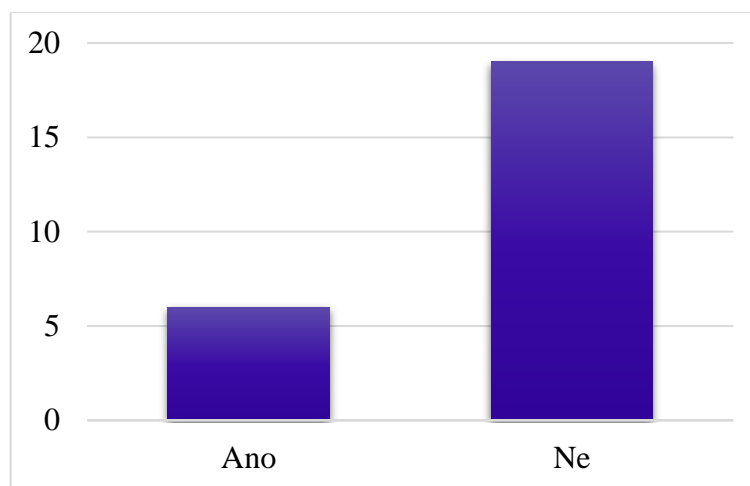
Graf 7: S čím jste měl/a při vyřizování potřebných dokumentů problém?

Zdroj: vlastní zpracování

Ze sedmnácti respondentů uvedlo devět, že mělo problém s jazykovou bariérou, podíl těchto respondentů činí 52,9 %. Šest respondentů odpovědělo, že problémem byla náročná administrativa (35,3 %). Pouze dva respondenti uvedli v odpovědi, že problémem byl zdlouhavý proces (11,8 %).

Graf 8: Byl pro Vás problém se začlenit do české společnosti?

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je zřejmé, že absolutní většina dotázaných neměla problém se začlenit do české společnosti. Pouze šest respondentů uvedlo, že se začleněním do české společnosti mělo problém, podíl činí 24 %.

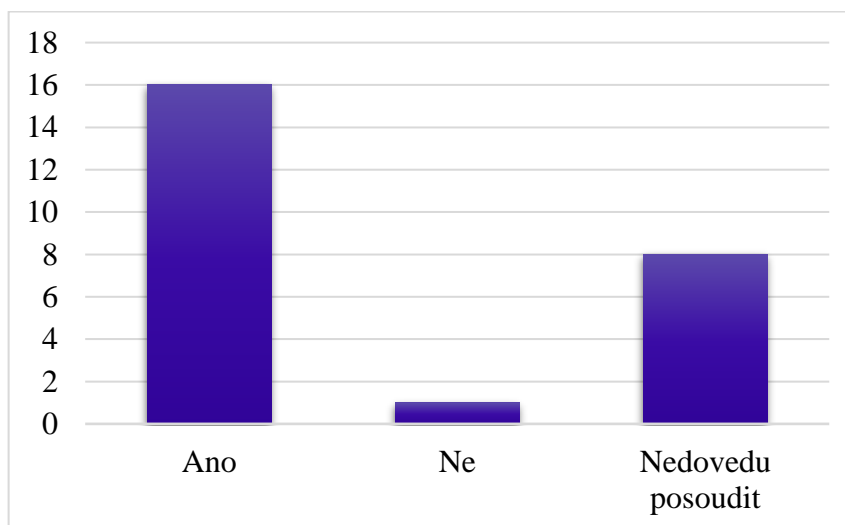
Tabulka 3: Jaký je Váš pohled na Českou republiku a společnost? Jaký je rozdíl mezi ČR a Vaší rodnou zemí?

„Česká republika je bezpečný stát.“	„V Česku je dobrá dostupnost služeb.“	„V Česku je lepší zdravotní péče včetně dostupnosti léků.“
„Češi jsou přátelší.“	„Lepší stav silnic než na Ukrajině.“	„Někteří Češi jsou pohrdaví.“
„Kultury zemí jsou podobné.“	„Nejsou zde tak výrazné rozdíly mezi chudými a bohatými jako na Ukrajině.“	„V ČR je dobrá uplatnitelnost na trhu práce.“
„Životní úroveň ve velkých městech jsou téměř vyrovnané.“	„Životní úroveň ve vesnicích na Ukrajině je nesrovnatelná s Českem.“	„Češi nám hodně pomohli, jsme jim vděční.“

Zdroj: vlastní zpracování

Na tuto otázku odpovídali respondenti různě, většina respondentů uvedla, že považuje Českou republiku za bezpečný stát. Někteří respondenti uvedli, že v České republice dobrá dostupnost služeb, čtyři respondenti uvedli, že je v České republice velmi dobrá zdravotní péče včetně dostupnosti léků. Většina Ukrajinců považuje Čechy za přátelské lidi. Jedna respondentka uvedla, že se jí na České republice líbí, že zde nejsou tak výrazné rozdíly mezi chudými a bohatými jako na Ukrajině. Další respondent naopak uvedl, že Česká republika má poměrně lepší stav silnic než Ukrajina.

Graf 9: Plánujete v Česku zůstat?

Zdroj: vlastní zpracování

Většina respondentů (16) odpověděla, že hodlá zůstat v České republice, celkový podíl činí 64 %. Osm respondentů doposud neví, zda chtějí v ČR zůstat, podíl činí 32 %. Odpověď „Ne“ zvolil pouze jeden respondent (4 %).

Tabulka 4: Proč zde plánujete zůstat?

„Protože jsou zde lepší životní podmínky“	„Mám zde práci“	„Žiji zde již 3 roky a nemám v plánu se stěhovat“
„Kvůli situaci na Ukrajině, nevím, co bude dál“	„Vydělám si zde více peněz než na Ukrajině“	„Líbí se mi tady“

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka představuje souhrn vybraných odpovědí respondentů. Odpovědi byly většinou případech téměř totožné, nejvíce respondentů uvedlo ve své výpovědi „lepší životní podmínky a lepší plat“.

4.6 Vyhotovení dvourozměrné analýzy

V této kapitole je popsáno ověření stanovených výzkumných hypotéz pomocí pracovních hypotéz. Výsledky jsou zpracovány v kontingenčních tabulkách.

VH1: Hlavní příčina příchodu migrantů do ČR je zaměstnání

Pro ověření této hypotézy byly zformulovány dvě pracovní hypotézy. První pracovní hypotéza zkoumá závislost mezi získáváním zaměstnání (otázka č. 5) a pracovním odvětvím, ve kterém cizinci pracují (otázka č. 6). **PH1:** Cizinci v ČR získávají práci v různých odvětvích.

Tabulka 5: Kontingenční tabulka (získávání práce / pracovní odvětví)

Otázka č. 5, 6	Internet	Známí a rodina	Jiná...	Celkem
Zpracovatelský a výrobní průmysl	6	2	0	8
Stavebnictví a energetika	6	3	0	9
Obchodní a administrativní činnost	1	0	0	1
Gastronomie, hotelnictví	2	0	0	2
Zdravotní péče, sociální služby	0	0	0	0
Školství	0	0	0	0
Jiné...	0	0	0	0
Celkem	15	5	0	20

Zdroj: vlastní zpracování

Z kontingenční tabulky vyplývá, že závislost mezi proměnnými byla potvrzena.

Druhá pracovní hypotéza zkoumá závislost mezi pohlavím (otázka č. 1) a pracovním odvětvím (otázka č. 6). **PH2:** Většina mužů pracuje v dělnických profesích a ve stavebnictví.

Tabulka 6: Kontingenční tabulka (Pohlaví / Pracovní odvětví)

Otázka č. 1, 6	Muž	Žena	Celkem
Zpracovatelský a výrobní průmysl	5	3	8
Stavebnictví a energetika	9	0	9
Obchodní a administrativní činnost	0	1	1
Gastronomie, hotelnictví	0	2	2
Zdravotní péče, sociální služby	0	0	0
Školství	0	0	0
Jiné...	0	0	0
Celkem	14	6	20

Zdroj: vlastní zpracování

Z kontingenční tabulky vyplývá, že závislost těchto dvou proměnných byla potvrzena.

VH2: Migranti zůstávají v ČR spíše trvale.

Pro ověření této hypotézy byly zformulovány dvě pracovní hypotézy. Třetí pracovní hypotéza zkoumá závislost mezi pohlavím (otázka č. 1) a důvodem příchodu do ČR (otázka č. 4). **PH3:** Většina žen přišla z důvodu války na Ukrajině.

Tabulka 7: Kontingenční tabulka (Pohlaví / Důvod příchodu)

Otázka č. 1, 4	Muž	Žena	Celkem
Zaměstnání	13	5	18
Rodina, známí	1	1	2
Válka	0	5	5
Studium	0	0	0
Jiná...	0	0	0
Celkem	14	11	25

Zdroj: vlastní zpracování

Z kontingenční tabulky vyplývá, že závislost mezi proměnnými byla potvrzena.

Čtvrtá pracovní hypotéza zkoumá, jestli mají cizinci zájem v ČR zůstat (otázka č. 12). nezávisle na věku respondentů (otázka č. 2). **PH4:** Většina migrantů všech věkových kategorií hodlá v České republice zůstat.

Tabulka 8: Kontingenční tabulka (Věk / Zájem zůstat v ČR)

Otázka č. 2, 12	18-35 let	36-50 let	50 a více let	Celkem
Ano	7	6	3	16
Ne	1	0	0	1
Nedovedu posoudit	4	4	0	8
Celkem	12	10	3	25

Zdroj: vlastní zpracování

Z kontingenční tabulky vyplývá, že závislost těchto dvou proměnných byla potvrzena.

4.6.1 Shrnutí

Výsledky jednorozměrné analýzy

Do výzkumu se zapojilo celkem 25 respondentů (100 %) a z toho více mužů (56 %) než žen (44 %). Z toho nejvíce ve věku 36-50 let (68 %). Všichni respondenti uvedli, že se narodili na Ukrajině (100 %). Osmnáct z celkového počtu dotázaných (72 %) uvedlo jako hlavní příčinu příchodu do ČR zaměstnání. Patnáct respondentů (75 %) odpovědělo, že získalo zaměstnání pomocí, internetových portálů (agentura, Úřad práce aj.). Devět respondentů (45 %) pracuje ve stavebnictví a energetice, osm respondentů (40 %) pracuje ve zpracovatelském či výrobním průmyslu. Dvacet respondentů očekávalo lepší platové ohodnocení než na Ukrajině (100 %). Pět respondentů zde přišlo kvůli válečným konfliktům a doposud zde nepracují (20 %). Problém s vyřízením potřebných dokladů mělo sedmnáct respondentů (68 %), největším problémem je jazyková bariéra (52,9 %). Většina dotázaných neměla problém s integrací do české společnosti (76 %). Dotázaní mají různé pohledy na českou společnost, otázka byla otevřená, většina respondentů uvedla, že považuje Českou republiku za bezpečný stát. Někteří respondenti uvedli, že v České republice dobrá dostupnost služeb. Více než polovina respondentů uvedla, že plánuje v České republice zůstat (64 %). Mezi hlavní důvody patří lepší životní podmínky a větší výdělek ze zaměstnání.

Výsledky dvourozměrné analýzy

VVO1: Jak cizinci získávají práci?

Podle výsledků z dotazníkového šetření získávají cizinci práci především přes internetové portály (75 %). Cizinci se v největší míře zaměstnávají přes agentury, Úřad práce apod.

VVO2: Jaká je spokojenost migrantů s životem v ČR?

Z výsledku jednorozměrné analýzy je zřejmé, že jsou zde migranti spokojeni. Většina respondentů chce v Česku zůstat a líbí se jim životní podmínky, mnoho migrantů tvrdí, že je v České republice, respektive v Moravskoslezském kraji dobrá dostupnost služeb.

VH1: Hlavní příčina příchodu migrantů do ČR je zaměstnání

Toto tvrzení se dle výzkumu potvrzuje, zaměstnání jako příčinu příchodu uvedlo 18 respondentů z celkového počtu 25. Nejvíce cizinců je zaměstnáno ve stavebnictví a ve výrobním a zpracovatelském průmyslu. Druhým nejčastějším důvodem je dle výpovědí válka na Ukrajině.

VH2: Migranti zůstávají v ČR spíše trvale.

Tato domněnka se dle výzkumu potvrzuje. Z analýzy výsledků vyplývá, že zde většina cizinců z „třetích zemí“ chce zůstat trvale. Z celkového počtu 25 respondentů, uvedlo 16 „ano“ v odpovědi na otázku, zda plánují v České republice zůstat, podíl těchto cizinců činí 64 %. Osm respondentů ve své odpovědi uvedlo, že nedovedou posoudit, zda chtějí v České republice zůstat. V otevřené otázce, která se ptá, z jakého důvodu zde chtějí zůstat, většina respondentů odpověděla, že kvůli bezpečnosti státu. Mnoho Ukrajinců má strach se vrátit do své rodné země kvůli válečným konfliktům s Ruskem. Mnoho dotazovaných také ve své výpovědi uvedlo, že zde chtějí zůstat kvůli lepším životním podmínkám a lepším pracovním možnostem včetně vyšších mezd a platů, neboť Ukrajina patří mezi nejchudší země Evropy.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit hlavní příčiny migrace do České republiky. Práce byla specifikována na pracovní migraci a důvody příchodu pracovních migrantů do ČR. Avšak v současné době přibývá mnoho migrantů z důvodu války na Ukrajině, která současnou migraci značně ovlivnila.

Teoretická část práce se skládá ze tří kapitol. Prvotní předpoklad pro porozumění migračních teorií, je znalost základních pojmů, které s migrací souvisí a také typologie migrace, neboť lidé migrují z různých důvodů, tomuto se věnuje první kapitola. Druhá kapitola objasňuje ekonomické a sociální následky migrace pro společnost, především dopady migrace na trh práce a bydlení. Třetí a zároveň poslední kapitola se zabývá cizineckým právem, tj. zaměstnáváním, vzděláváním, sociálním zabezpečením a zdravotní péčí. V této kapitole jsou rovněž popsány podmínky pro získání českého občanství a proces integrace přistěhovalců do České republiky, neboť integrace je nezbytně nutná pro život v jiné zemi.

Cílem bylo tedy zjistit, proč si cizinci zvolili právě Českou republiku a jak cizinci vidí českou společnost. Výzkum byl realizován pomocí dotazníkového šetření, dotazník se skládal z uzavřených i otevřených otázek, které byly dichotomické i polytomické. Respondenti tedy mohli otevřeně napsat svůj názor. Dotazník obsahoval celkem třináct otázek. Výzkumné šetření bylo realizováno v Moravskoslezském kraji v období měsíce března 2022. Respondenti byli vybráni na základě záměrného výběru, jelikož četnost této populace není příliš vysoká. Jedná se o osoby pocházející z Ukrajiny, Ukrajinci jsou nejpočetnější skupinou cizinců v České republice. Kritériem byl věk minimálně 18 let, aby byly odpovědi v dotazníku relevantní. Výzkumu se zúčastnili muži i ženy, převážně ve věku 36-50 let.

Na základě výsledků byly vytvořeny grafy, tabulky a kontingenční tabulky. Grafy zobrazují výsledky uzavřených otázek, tabulky zobrazují odpovědi otevřených otázek a kontingenční tabulky znázorňují vztah mezi dvěma proměnnými. K výzkumu byla sestavena hlavní výzkumná otázka, dvě vedlejší výzkumné otázky, dvě výzkumné hypotézy a celkem čtyři pracovní hypotézy.

Hlavní výzkumná otázka se ptá, proč si cizinci zvolili ČR za svůj cílový stát?

Cizinci jednoznačně přijíždějí za účelem práce a jejich očekávání na pracovním trhu je lepší plat. Dvacet z dvaceti pěti cizinců uvedlo zaměstnání jako hlavní příčinu příchodu do ČR (80 %), z těchto dvaceti respondentů uvedli všichni, že očekávali lepší plat, neboť mzdy na Ukrajině jsou příliš nízké. Avšak mnoho cizinců (68 %) má s vyřízením potřebných

dokumentů problém, nejvíce s jazykovou bariérou a náročnou administrativou. Nejvíce cizinců získalo práci přes internetové portály (75 %), pouze 25 % cizinců získalo zaměstnání pomocí svých známých či rodiny. Mnoho dotázaných sehnalo zaměstnání pomocí agentury nebo webové stránky Úřadu práce, které nabízí zaměstnání v různých odvětvích. Z dvaceti pracujících pracovalo devět respondentů ve stavebnictví nebo v energetice (45 %) a osm respondentů (40 %) ve výrobním nebo zpracovatelském průmyslu, zastoupení bylo téměř vyrovnané, pouze dva respondenti pracovali v gastronomii či v hotelnictví a pouze jeden pro obchodní a administrativní činnost.

Pět žen, které doposud nebyly v ČR zaměstnány uvedlo jako příčinu příchodu válku na Ukrajině, celkový podíl činí 20 %. Rodinu jako hlavní příčinu příchodu uvedli pouze dva respondenti, konkrétně jeden muž a jedna žena, podíl činí 8 %. Devatenáct respondentů uvedlo, že nemělo problém se začlenit do české společnosti (76 %), na to navazuje otevřená otázka, která se ptá, jaký mají cizinci pohled na Českou republiku společnost, popřípadě jaké jsou zásadní rozdíly mezi Českem a Ukrajinou.

Většina respondentů chce v Česku zůstat trvale (64 %). Absolutní většina respondentů uvedla, že považuje Česko za bezpečný stát a vděčí Čechům za pomoc při současném konfliktu Ukrajiny s Ruskem. Pouze pár jedinců mělo problém se začlenit do české společnosti a považuje Čechy za pohrdavé vůči této menšině. Mnoho respondentů odpovědělo příznivě na dostupnost služeb, zdravotní péči, stav silnic a uplatnitelnost na trhu práce. Jeden z respondentů uvedl, že zde nejsou tak velké rozdíly mezi chudými a bohatými jako na Ukrajině. Další z respondentů uvedl, že životní úroveň ve velkých městech na Ukrajině a v Česku jsou téměř na stejné úrovni, zatímco život na vesnicích je nesrovnatelný s životem v ČR, zejména kvůli chudobě na Ukrajině.

První hypotéza byla tematicky zaměřena na zaměstnávání cizinců. Druhá hypotéza byla zaměřena na délku pobytu cizinců v České republice. Obě hypotézy byly potvrzeny pomocí stanovených pracovních hypotéz. Hlavní příčinou příchodu je zaměstnání a většina cizinců zde chce zůstat trvale.

Výsledky byly předvídatelné, neboť cizinci z třetích zemí již dlouhá léta přijíždějí do Evropy a rovněž do České republiky kvůli vyšším mzdám a lepším životním podmínkám. Avšak jak již bylo zmíněno, ukrajinskou migraci do České republiky a celé Evropy v roce 2022 značně ovlivnila také Ruská invaze na Ukrajinu v únoru 2022, počty Ukrajinců v tomto období rapidně stouply.

Otázkou však zůstává, jestli zde Ukrajinci zůstanou trvale, někteří zde ovšem již nějakou dobu žijí a byli rozhodnuti v Česku zůstat již před válkou. Někteří respondenti ve své odpovědi uvedli, že nedovedou posoudit, zda chtějí v České republice zůstat, nejspíše je to tím, že chtějí zkusit žít v jiném státě nebo doufají v návrat na Ukrajinu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje

BADE, K. J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Přeložil KUSÁK, A. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Utváření Evropy. ISBN 80-7106-559-5.

BALVÍN, J. *Pedagogika, andragogika a multikulturalita*. Praha: Hnutí R v nakl. Radix, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.

BARŠOVÁ, A. a BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

COLLIER, P. *Exodus: jak migrace mění náš svět*. Přeložili BOBOKOVÁ, B. a RICHARDS, V. Praha: Libri, 2017. ISBN 978-80-7277-557-6.

ČIŽINSKÝ, P. *Cizinecké právo: práva a povinnosti cizinců a jejich rodinných příslušníků při vstupu a pobytu na území ČR, jejich zaměstnávání a podnikání, zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, řízení a provozování vozidla, přístup ke vzdělání a studiu, rodinné soužití s cizinci, mezinárodní ochrana/azyl, státní občanství*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-887-1.

GARCÉS-MASCAREÑAS, B. a PENNINX, R. *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors*. Cham: Springer, 2016. IMISCOE Research Series. ISBN 978-3-319-21673-7.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-141-2.

DRBOHLAV, D., ed. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace – remittance - (rozvoj)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7.

FREIDINGEROVÁ, T. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy Praha, 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-174-9.

FRIEDL, J. *Domů, a za svobodou: role Československa v migracích obyvatel Polska v letech 1945-1948*. Praha: Academia, 2020. 1938-1953. ISBN 978-80-7286-353-2.

GRULICH, J. *Migrace městského a vesnického obyvatelstva: farnost České Budějovice 1750-1824*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2013. Monographia historica. ISBN 978-80-7394-374-5.

KACZOR, P. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1930-2.

KOLDINSKÁ, K., SCHEU, H. CH a ŠTEFKO, M. ed. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 978-80-87284-60-5.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

PALÁT, M. *Determinanty vzniku migrace a statistiky cizinců v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing, 2014. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-228-0.

POŠTA, V., MACÁKOVÁ, L. a PAVELKA, T. *Strukturální míra nezaměstnanosti v ČR*. Praha: Management Press, 2015. ISBN 978-80-7261-296-3.

PUNCH, K. F. *Základy kvantitativního šetření*. Přeložil Jan HENDL. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠŤÁDALOVÁ, Š. a GÜNTER, V. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-9059-429-6.

Elektronické zdroje

Aktuálně.cz. *Ukrajinské děti bude třeba očkovat. Vakcíny mohou chybět, varuje Prymula* [online]. Praha: Aktuálně.cz, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ukrajinske-deti-vakciny/r~a49e1eeca13611ec87d40cc47ab5f122/>

Český statistický úřad [online]. Praha: ČSÚ, 2022 [cit. 2022-01-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

Český statistický úřad. *Vývoj počtu cizinců registrovaných úřady práce podle typu registrace v letech 2015–2020* [online]. Praha: ČSÚ, 2022 [cit. 2022-02-02]. Obrázek ve formátu PNG. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142303958/2900262103.pdf/0f19a437-9536-46ee-98d8-cc0e81def133?version=1.2>

Český statistický úřad. *Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu (2004-2020)* [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-01-12]. Obrázek ve formátu PNG. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>

Český statistický úřad. *Zaměstnanost cizinců v ČR podle postavení v zaměstnání (2004-2020)* [online]. Praha: ČSÚ, 2022 [cit. 2022-01-12]. Obrázek ve formátu PNG. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_zamestnanost

Český statistický úřad. *Zastoupení cizinců a cizinek v sekcích ekonomických činností (vybraná odvětví k 31. 12. 2020)* [online]. Praha: ČSÚ, 2022 [cit. 2022-02-02]. Obrázek ve formátu PNG. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142303958/2900262103.pdf/0f19a437-9536-46ee-98d8-cc0e81def133?version=1.2>

Český statistický úřad. *Živě narození a zemřelí cizinci a sňatky cizinců (2008–2020)* [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-01-12]. Obrázek ve formátu PNG. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_demogr_udalosti

DRBOHLAV, D. a UHEREK, Z. Reflexe migračních teorií. Geografie. In: *Sborník České geografické společnosti* [online]. Praha: 2007, roč. 112, č. 2, s. 125–141. ISSN 1212-0014. [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2007112020125.pdf

LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-098-2. [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/247_ss_06_10.pdf

Metodika multikulturní výchovy [online]. Praha: Sdružení pro integraci a migraci, o.p.s., (SIMI) 2018 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: https://www.migrace.com/docs/180807_metodika-multikulturni-vychovy.pdf

Migraceonline.cz. *Role integračních center při integraci cizinců* [online]. Praha: migraceonline.cz, 2012 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/role-integracnich-center-pri-integraci-cizincu>

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha: MPSV, 2022 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: MŠMT, 2022 [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/>

Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha: MVCR, 2022 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Top 30 státních příslušností v ČR k 31.12.2021* [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-04-07]. Obrázek ve formátu PNG. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace.aspx>

PORSCHE, S. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2019. ISBN 978-80-7394-751-4. [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <https://publi.cz/download/publication/950?online=1>

Seznam Zprávy. *Děti z Ukrajiny výjimku z očkování do školky nedostanou* [online]. Praha: Seznam.cz, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-deti-z-ukrajiny-vyjimku-z-ockovani-do-skolky-nedostanou-193536>

Zdravotnický deník.cz. *Ukrajinské děti čeká zrychlené očkování, pokud nedoloží vakcinaci. Důvodem je horší epidemiologická situace v zemi původu* [online]. Praha: Zdravotnický deník.cz, 2022 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.zdravotnickydenik.cz/2022/03/ukrajinske-deti-ceka-zrychlene-ockovani-pokud-nedolozi-vakcinaci-duvodem-je-horsi-epidemiologicka-situace-v-zemi-puvodu/>

Legislativní dokumenty

Zákon č. 117/1995 Sb. Zákon o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 186/2013 Sb. Zákon o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 325/1999 Sb. Zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 435/2004 Sb. Zákon o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Top 30 státních příslušností v ČR k 31.12.2020

Obrázek 2: Vývoj počtu cizinců v ČR podle typu pobytu 2004-2020

Obrázek 3: Živě narození a zemřelí cizinci a sňatky cizinců 2008-2020

Obrázek 4: Model lidského kapitálu

Obrázek 5: Vývoj počtu cizinců registrovaných úřady práce podle typu registrace v letech 2015-2020

Obrázek 6: Zaměstnanost cizinců podle postavení v zaměstnání 2004-2020

Obrázek 7: Zastoupení cizinců a cizinek v sekcích ekonomických činností k 31.12.2020

Obrázek 8: Model funkční horizontální spolupráce v oblasti integrace přistěhovalců

Obrázek 9: Zjednodušený model výzkumu

Seznam grafů

Graf 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Graf 2: Jaký je Váš věk?

Graf 3: Jaká byla hlavní příčina Vašeho příchodu do ČR?

Graf 4: Jak jste získal/a práci v ČR?

Graf 5: V jakém odvětví pracujete?

Graf 6: Měl/a jste problém s vyřízením potřebných dokladů? (povolení k pobytu, zaměstnanecká karta, modrá karta, povolení k zaměstnání, karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance)

Graf 7: S čím jste měl/a při vyřizování potřebných dokumentů problém?

Graf 8: Byl pro Vás problém se začlenit do české společnosti?

Graf 9: Plánujete v Česku zůstat?

Seznam tabulek

Tabulka 1: Ve kterém státě jste se narodil/a?

Tabulka 2: Jaká byla Vaše očekávání na pracovním trhu v ČR?

Tabulka 3: Jaký je Váš pohled na Českou republiku a společnost?

Tabulka 4: Proč zde plánujete zůstat?

Tabulka 5: Kontingenční tabulka (získávání práce / pracovní odvětví)

Tabulka 6: Kontingenční tabulka (pohlaví / pracovní odvětví)

Tabulka 7: Kontingenční tabulka (pohlaví / důvod příchodu)

Tabulka 8: Kontingenční tabulka (věk / zájem zůstat v ČR)

SEZNAM ZKRATEK

Aj. – a jiné

Apod. – a podobně

Atd. – a tak dále

Čl. – článek

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EU – Evropská unie

MO – Ministerstvo obrany

MPHŠKP – Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

MŠMT – Ministerstvo vnitra školství, mládeže a tělovýchovy

MV – Ministerstvo vnitra

Např. – například

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

S. – strana

SIP – Státní integrační program

Tj. – to je

Tzn. – to znamená

Tzv. – takzvaný, takzvaně

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník

PŘÍLOHA Č. 1: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Nikol Klimšová a jsem studentkou Slezské univerzity, konkrétně oboru Veřejná správa a sociální politika. Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku v rámci zpracování mé bakalářské práce na téma Migrace a migranti v ČR. Dotazník je zcela anonymní. Veškeré údaje získané z dotazníku budou využity pouze pro bakalářskou práci.

Děkuji za Vaši ochotu a čas.

Nikol Klimšová

1. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) Muž
- b) Žena

2. Jaký je Váš věk?

- a) 18-35 let
- b) 36-50 let
- c) 50 a více let

3. Ve kterém státě jste se narodil/a?

4. Jaká byla hlavní příčina příchodu do ČR?

- a) Zaměstnání
- b) Rodina
- c) Válka
- d) Studium
- e) Jiná (prosím uveďte)

5. Jak jste získal/a práci?

- a) Internet (agentura, Úřad práce)
- b) Známi a rodina

6. V jakém odvětví pracujete?

- a) Zpracovatelský a výrobní průmysl
- b) Stavebnictví, energetika
- c) Administrativní a obchodní činnosti
- d) Gastronomie, hotelnictví
- e) Zdravotní péče a sociální služby
- f) Školství
- g) Jiné (prosím uveďte)

7. Jaká byla Vaše očekávání na pracovním trhu v ČR?

8. Měl/a jste problém s vyřízením potřebných dokladů? (povolení k pobytu, zaměstnanecká karta, modrá karta, povolení k zaměstnání, karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance aj.)

- a) Ano
- b) Ne

9. S čím jste měl/a při vyřizování potřebných dokumentů problém?

- a) Jazyková bariéra
- b) Náročná administrativa
- c) Zdlouhavý proces
- d) Jiný (prosím uveďte)

10. Byl pro Vás problém se začlenit do české společnosti?

- a) Ano
- b) Ne

11. Jaký je Váš pohled na Českou republiku a společnost? Jaký je rozdíl mezi ČR a Vaší rodnou zemí?

12. Plánujete v Česku zůstat?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nedovedu posoudit

13. Proč zde plánujete zůstat?